תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

פני משה על תלמוד ירושלמי בכורים

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי בכורים

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-בכורים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 7
הלכה ג 10
הלכה ד 12
הלכה ה 13
הלכה ו 18
הלכה ז 21
הלכה ח 22
הלכה ט 23
פרק ב 24
הלכה א 24
הלכה ב 29
הלכה ג 34
הלכה ד 36
הלכה ה 38
הלכה ו 38
פרק ג 40
הלכה א 40
הלכה ב 41
הלכה ג 42
הלכה ד 45
הלכה ה 47
הלכה ו 48

פרק א

הלכה א

מתני' **יש מביאין ביכורים וקורין**. לפי שמצוה לקרות הפרשה כשמגיע לעזרה מהגדתי היום לפני ה' אלהיך וגו' עד כל הפרשה כדתנן לקמן בפ"ג וקחשיב לה הכא דיש שמצות הבאה עליהן וכן מצות הקרייה ויש מביאין ולא קורין ויש שאין מביאין כלל:

אלו שאינן מביאין. במה דסיים פתח כמו בפ"ב דשבת והדומה לו:

הנוטע לתוך שלו. כלומר שהנטיעה היא בתוך שלו אלא שהבריך את האילן או את היחור ממנו מתוך שלו לתוך של יחיד חבירו או בתוך של רבים:

וכן המבריך וכו'. כלומר שנטע אותו בתוך של יחיד חבירו או ברשות הרבים והבריכו לתוך שדה שלו או שנטע בתוך שלו והבריכו בתוך שלו ודרך היחיד או דרך הרבים עוברת בתוך שדהו ומפסקת באמצע בין עיקר האילן ובין ההברכה כל אלו אינן מביאין כדמפרש טעמא במתני' דלקמן משום שנאמר בכורי אדמתך עד שיהו כל הגידולים מאדמתך והלכך אינו מביא לא ממה שהוציא האילן בצד זה ולא ממה שהוציא מצד זה כדמפרש בגמר' דלפעמים יונקין הן זה מזה ואין כאן כל הגידולים מאדמתך:

ר' יהודה אומר מביא. אדרך היחיד ודרך הרבים באמצע הוא דפליג ובנוסחת המשניות כתוב כן ר' יהודה אומר כזה מביא ואסיפא דמתני' קאי וטעמיה דר' יהודה מפרש בגמרא דס"ל כר' אליעזר דסוף פרק חזקת הבתים דמתיר לעשות חלל תחת רשות הרבים אם הוא בכדי שתהא עגלה מהלכת מלמעלה וטעונה אבנים וה"נ לר' יהודה כן ומכיון דההברכה זו שעושה תחת רשות הרבים ברשות הוא דקעביד מביא הוא אבל אינו קורא שהרי אין אותו החלל שלו בלבד אלא כל הקודם זכה ואין הלכה כר' יהודה:

מתני' **מאיזה טעם אינו מביא**. לכל הני דאמרינן במתני' דלעיל משום שנאמר וכו':

גמ' **הנוטע בתוך שלו וכו' אפילו מן הזקינה אינו מביא**. אפי' ממה שיוצא מהעיקר של אילן הזקן שהוא עומד בתוך שלו וכן המבריך מתוך של יחיד וכו' אפי' מן הילדה והוא היוצא מתוך ההברכה ובתוך שלו הוא אעפ"כ אינו מביא כדמסיק טעמא הדא אמרה וכו' דכמו שההברכה הילדה חיה ויונקת מן האילן הזקן שהוברכה ממנו כך האילן הזקן הוא חי ויונק מן הילדה כל זמן שלא נפסקו זה מזה וא"כ אין כאן כל הגידולים מאדמתך:

כולהון. דקחשיב במתני' משום תורת הגוזלן ירדו להן כלומר דהואיל ויונק מתוך זה שהוא בשל חבירו או בשל רבים הרי הוא כגזלן ואינו מביא:

מתני' אמרה כן. ומאי קמ"ל דהא הכי תנינן במתני' דלקמן מאיזה טעם אינו מביא וכו' האריסין וכו' והגזלן אין מביאין מאותו הטעם וכו' אלמא דחדא טעמא אית להו:

תני. בברייתא אם הבריך ברשות חבירו לתוך שדהו מביא וקורא ופליגי בה ר' יוסי ור' יונה ברשות כמה:

אפי' לשעה. שלא נתן לו אלא לפי שעה עד זמן כך וכך הרי הוא מביא וקורא מן היוצא בתוך הזמן דהוי כשלו:

חייליה דר' יונה. סייעתיה וממה שלמד לומר כן מן הדא דתנינן בפ' לא יחפור לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות וכו' היו שרשים יוצאין לתוך של חבירו מעמיק בעל השדה שלשה טפחים וקוצץ אותן כדי שלא יעכב את המחרישה היה חופר בעל השדה הזה בור ושיח ומערה קוצץ ויורד והעצים שלו:

ועצים לא לשעה הן. כלומר וכי אותן העצים שהוא קוצץ מחמת שצריך לחפור הבור שם לא לפי שעה הן בתמיה דודאי אין לו לקצוץ אלא בשעת החפירה ואעפ"כ מכיון שקוצץ ברשות הוא הרי העצים שלו הן והכא נמי אע"פ שלא נתן לו רשות אלא לפי שעה הרי הוא כשלו:

מה עביד לה ר' יוסי. להאי מתני' הרי בהדיא דאפי' רשות לשעה מהני שיהא שלו ומשני דהתם נמי כרשות לעולם הוא לפי ששרשים דרכן להחליף לעולם שקוצץ אותן והן מחליפין וחוזרין וגדלין ואח"כ חוזר וקוצצן שלא יקלקלו הבור ומכיון שדרכן להחליף הרי כרשות לעולם הן שתמיד יש לו רשות לחזור ולקצצן:

אמר ר' מנא. מילתא דר' יוחנן דלעיל מסייע לאבא והוא ר' יונה דהא אמר ר' יוחנן דטעמא דכולהון משום דהוי כגזלן והלכך כאן מכיון שנתן לו זה רשות להבריך אפי' לשעה שוב אין זה גזלן:

ר' זריקן בעא קומי ר"ז. אי נימא דמתני' דרבי היא דוקא דרבי אמר שרשין חיין זה מזה פלוגתא דרבי ורשב"ג בתוספתא והובאה לעיל בפ"ק דערלה ובכמה [מקומות] אילן שמקצתו נטוע בארץ ומקצתו ח"ל מכיון שמקצתו נטוע בארץ כאלו כולו נטוע בארץ דברי רבי משום דס"ל השרשין יונקין זה מזה והולכין אחר החיוב רשב"ג אומר צד הנטוע בארץ חייב והנטועה ח"ל פטור ולימא מתני' דרבי היא והלכך אף מהיוצא מן הצד שהוא בתוך שלו אינו מביא משום שהשורש יונק מצד שהוא עומד בתוך של חבירו:

א"ל ר"ז דברי הכל היא. הכא ואפי' לרשב"ג דשאני הכא דהתורה אמרה ראשית בכורי אדמתך וכו' ורשב"ג ס"ל נמי להאי דרשא:

על דעתי' דר' יהודה. דפליג אסיפא כדפרישית במתני' מה בין הנוטע לתוך שלו והבריך לתוך של יחיד דהרישא דלא פליג ר' יהודה ומה בין הנוטע וכו' ודרך היחיד באמצע דפליג ר' יהודה והרי מ"מ דרך היחיד מפסיק באמצע:

בשהבריכה בדלעת או בסילון. ובא דרך הדלעת או הסילון לצד האחר שהוא שלו והלכך פליג ר' יהודה משום דהדרך יחיד שעובר מלמעלה לא חשיב הפסק בכה"ג ודחי לה הש"ס להאי אוקמתא אליבא דר' יהודה דאי כשהבריכה בדלעת או בסילון א"כ יביא ויקרא דהוי ממש כאלו בתוך שלו ואמאי לא קאמר ר' יהודה אלא מביא:

אפי' כרבנן יביא ויקרא. כלומר ולא עוד אלא אפי' לרבנן יביא ויקרא בכה"ג אלא הא דרב אחא לאו מלתא היא:

צריכה לר' יהודא. הך מילתא דלקמן צריכה היא לן למיבעיא אליבא דרבי יהודא מהו דיניה:

המוכר שביל לחבירו. כלומר אם נטע והבריך בתוך שלו ומכר הוא אח"כ או אפי' מקודם שביל אחד בתוך שדהו לחבירו ואותו השביל מפסיק הוא בין עיקר האילן לבין צד הברכה מהו אי נימא דמקום דריסה בלבד הוא דמכר לו או עד התהום מכר לו ומותר לחבירו לחפור ולעשות חלל תחתיו ומפרש ואזיל דהנ"מ דהבעיא לענין ביכורים ג"כ איכא דאם תאמר מקום דריסה בלבד מכר לו א"כ מביא וקורא דעד כאן לא אמר ר' יהודה גבי דרך היחיד באמצע דמביא הוא ואינו קורא דהתם הדרך הוא של חבירו ואפי' שאינו עד התהום הא מיהת מלמעלה הוא שלו וא"כ בדין הוא שיפסיק אלא דהואיל וצד הברכה יוצאת מתחתיו ובא מתוך שלו ס"ל לר' יהודה דמביא הוא אבל אינו קורא אבל בכה"ג שהכל שלו הוא אלא שמכר לו מקום הדריסה שלמעלה בלבד איכא למימר דדוקא לענין דריסה בעלמא הוא שמכר לו ולא שיהא לו רשות אחר בו וגרע מהיכא שהדרך של חבירו מפסיק ומביא וקורא הוא:

אין תימר עד התהום מכר לא יביא כל עיקר. כלומר אבל אם תאמר דהדין הוא שעד התהום מכר לו א"כ לאידך גיסא דהשתא עדיפא היא מדרך היחיד באמצע לר' יהודה דהתם איכא למימר שבעל הדרך אין לו כ"א הדרך שלמעלה ואין לו רשות מתחתיו ואיכא למימר דגם תחתיו יש לו רשות והלכך מביא ואינו קורא אבל הכא שזה בעצמו מכר לו עד התהום בדין הוא שלא יביא כל עיקר אפי' לר' יהודא ומהו:

מספק. ופשיט לה דמספק גם בכה"ג אמרינן דלר' יהודה מביא ואינו קורא:

רבנן פשיטא לן שמכר עד תהום. כלומר אבל לרבנן לא מיבעיא לן כלל דפשיטא כשזה בעצמו מכר לו הדרך דעד התהום הוא של חבירו והלכך בעל השדה אינו מביא כלל:

מה פליגין וכו'. כלומר במאי אמרינן דפליגי בהא כדשמעינן מהאי דפליגי במתניתין בדרך היחיד עוברת בתוך שדהו וה"ה במוכר שביל דוקא בשמכר לו השביל ופליגי אם מכר לו עד התהום או לא כדאמרן אבל אם מכר לו השדה ושייר השביל לעצמו בזה

כ"ע מודים דמה ששייר לעצמו בעין יפה הוא ששייר ויש לו עד התהום א"נ דהאי דר' יונה לפרושי טעמא דרבי יהודה קאי ומשום דטעמא דקאמר ר' אחא לפי האוקמתא דידיה מיפרכא הלכך קאמר ר' יונה צריכה לר' יודא וכו' כלומר אלא דהכא במוכר שביל לחבירו בתוך שדהו מיירי ולר' יהודה מספקא ליה אם מקום דריסה בלבד הוא שמכר לו או עד התהום והלכך מספק מביא ואינו קורא ולרבנן פשיטא להו דעד התהום מכר לו והלכך אינו מביא והשתא שייך שפיר טפי להאי מה פליגין דקאמר:

על דעתיה דר' יהודה וכו'. השתא מפרש לחלוקה שנייה דהסיפא דדרך הרבים באמצע ופליג ר' יהודה ומה בין זה ובין הבריך לתוך של רבים דהרישא ולא פליג ר' יהודא וקאמר ר' אימי דאתייא דר' יודא כר"א דסוף חזקת הבתים דתנינן תמן וכו' כדפרישית במתני': **ר' שמואל בעי**. עלה דאם כר"א א"כ יביא ויקרא שהרי החלל שתחתיו כשלו הוא והשיב לו ר' יוסי מיסבר סבור וכו' והן שלו לעולם בתמיה מדבעי הכי א"כ סבר דלר"א כשלו הוא לגמרי אבל הא ליתא אלא ר"א מתיר הוא לו לעשות כן אבל כל הקודם זכה לעשות כך הואיל ואינו מפסיד לרבים ולאו שלו לגמרי הוא דתימא שיביא ויקרא:

הלכה ב

האריסין. שמקבלין את השדה לעבדה למחצה לשליש ולרביע:

והחכירות. שחוכרין אותה בדבר קצוב לשנה בין שעושה הרבה או מעט:

והסקריקון. הן בעלי זרוע שאונסין את הבעלים למכור להן השדה בפחות משוויה וכן הגזלן כל אלו אין מביאין מאותו הטעם בעצמו והא דאצטריך לאשמעינן להגזלן משום דאיכא למ"ד בגמרא שאפילו נתייאשו הבעלים ממנה אינו מביא והאי מילתא קמ"ל ביתורא דהגזלן כלומר דלעולם אינו מביא:

גמ' **עד כדון בשגזל קרקע**. הא דתנינן דהגזלן אינו מביא מיבעיא לן דילמא עד כאן לא קאמר אלא בשגזל הקרקע ומשום שלעולם בחזקת בעליה עומדת ואינה שלו אלא אם גזל זמורה ונטעה בתוך שלו מאי ומתמה הש"ס וכי לא דמים הוא חייב לו כלומר ומאי תיבעי לך הלא אינו חייב לו אלא דמים שהרי כבר קנאה בשינוי מעשה ושינוי רשות ומהיכי תיתי דאינו מביא:

אלא צריכה לרבנן. כלומר דהדר קאמר דלא היא דאכתי צריכא לן למבעי אליבא דרבנן והך פלוגתא בפ"ג דע"ז מתניא דפליגי ר' יוסי בר' יהודה ורבנן באילן שנטעו ולבסוף עבדו אם אסרו או לא והיינו דקאמר הכא צריכה לרבנן דאלו ר' יוסי בר' יהודה השתא להדיוט ס"ל התם דאסור לענין מצוה מבעיא כי קא מבעיא לן אליבא דרבנן דאמרי דלהדיוט שרי והשתא מספקא לן לענין מצוה אם מותר להשתמש מאילן זה וכדבעי ריש

לקיש לקמן באשירה שביטלה כגון אם הוא דקל ליטול ממנו לולב או כיוצא בזה אי נימא דמצות כגבוה הן כלומר כהקדש לגבוה ממש או אינן כגבוה:

אין תימר כגבוה הן וכו'. כלומר וכעין הך בעיא גופא מיבעיא לן נמי הכא בהאי גוונא דקיימין כאן שזה גזל הזמורה ונטעה אם מביא ממנה ביכורים או לא דאם תאמר מצות כגבוה הן אינו מביא ואע"פ שקנאה מ"מ באיסור בא לידו בתחילה ודמיא להך דאשירה דאמרן דלרבנן אפשר דאף שמתירין להדיוט מ"מ למצוה אסיר וה"נ כן ואם תאמר דמצות אינן כגבוה מביא:

הכל מודין וכו'. השתא מפרש להבעיא ובהי גוונא מספקא לן לרבנן דר' יוסי בר' יהודה דהתם:

הכל מודים באשירה שביטלה וכו'. כלומר אפי' ביטלה מע"ז מודין בין לר' יוסי בר' יהודה ובין לרבנן דלהקדש אסור להשתמש ממנה ואינו מביא גיזרי עצים למערכה מאשירה זו משום שכבר נדחה אותו אילן בשעה שעבדו כי קא מיבעיא לן למצות כדבעי רשב"ל מהו שיביא ממנה לולב אם מצות כגבוה הן או לא אין תימר כגבוה הן וכו':

פשיטא שהוא מביא ממנה לולב. כלומר דהדר פשיט לה דמביא ממנה לולב שאין המצות כגבוה דלענין מצוה אמרינן דאין דחוי שאע"פ שמתחילה היתה ע"ז מכיון שביטלה חוזר ונראה:

מהו שיביא ביכורים. כלומר אלא שבבכורים אכתי מיבעיא לן משום דדמו טפי להקדש משאר מצות לפי שהן נכנסין לבית ופשיט לה הש"ס דבפלוגתא דר' יהודה ורבנן תליא דפליגי לעיל בפ"ד דחלה אם הבכורים ניתנין לכל כהן כתרומה או לא וכן פליגי נמי בשלהי מכלתין וכר' יהודה דהוא אמר הוקשו ביכורים לקדשי הגבול ואינן ניתנין אלא לחבר בטובה כתרומה א"כ לא דמו להקדש ומביא ביכורים מאשירה שביטלה ולרבנן דאמרי התם דניתנין לכל כהן כקדשי המקדש דהואיל ונכנסין לפנים איזדהרו בהו א"כ אינו מביא כמו דאינו מביא ממנה גזירין למערכה:

עד כדון וכו'. כלומר דמצינן למימר דעד כאן לא תנינן במתני' דהגזלן אינו מביא אלא בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה ואם נתייאשו הבעלים אפשר דמביא דהרי זה כשלו או דנימא אפילו בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אינו מביא ומשום דבתחילה באיסור בא לידו ומאוס הוא להביא ממנה למצות בכורים כדלעיל:

סברין אמרין בני הישיבה דהאי בעיא איכא למישמעינה מן הדא דתנינן בפרק דלקמן במתני' דהלכה ג' יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בביכורים שהתרומה והמעשר אוסרין

את הגורן וכו' ונוהגין בכל הפירות וכו' ובאריסין ובחכירות ובסיקריקון ובגזלן הרי אלו בתרומה ומעשר מה שאין כן בביכורים:

כלום צריכה לא בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אבל בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה אפילו בתרומה לא עשה כלום. כצ"ל ובספר הדפוס נתחלף זה בטעות דמוכח דהרי מסיים כהדא דתני וכו' כלומר דודאי האי מתני' לא מיתפרשא אלא בגזילה שנתייאשו הבעלים ואיצטריך לאשמועינן דאפי' אם נתייאשו אין מביא דאלו בשלא נתייאשו הרי אף בתרומה לא עשה כלום כהדא דתני בהדיא בתוספתא פ"ק דתרומות האונס והגנב והגזלן בזמן שהבעלים מרדפין אחריהן ולא נתייאשו אין תרומתן תרומה וכו' אלא לאו ש"מ דבבכורים אפי' בגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אינו מביא:

ר' יוסי בשם ר' יוחנן. על האי ברייתא קאי דר' יוסי שמע מר' יוחנן דלא זה תורם ולא זה תורם בזמן שלא נתייאשו דהבעלים אינן יכולין לתרום על הגזילה זו לפי שאינה ברשותו ולא זה יכול לתרום לפי שאינה שלו ור' אמי בשם ר' יוחנן קאמר דאפי' בדיעבד אם תרמו הבעלים עליה אין תרומתן תרומה:

אמר ר' יוסי וכו'. מהדר להא דפשטי' לעיל ממתני' דלקמן דאפי' בגזילה שנתייאשו הבעלים אינו מביא וקאמר דלא היא דלעולם מצינן למימר דעד כאן אנן קיימין התם אלא בגזילה שלא נתייאשו הבעלים ממנה. וליידא מלה אנן תנינן וכו' כלומר וכי תימא דא"כ לאיזה דבר תנינן שם הרי אילו בתרומה וכו' הרי גם בתרומה אינו כלום בגזילה שלא נתייאשו הבעלים כדאקשי לעיל הא לא קשיא כדמסיק ואזיל איפשר לפירות לצאת בלא ביכורים וכו' בלא תרומה ומעשרות. בתמיה כלומר דלא תימא לפרש דתרומה ומעשרות נוהגות בגזלן עצמו מה שאין כן בביכורים דאי הכי קשיא כדקאמרת אלא דהכי קאמר דתרומה ומעשרות נוהגין לעולם ואפילו באלו הפירות שיש להן חלק להאריסין וחכורות או שנטלו הסקריקין והגזלן מהן דמיהת צריכין הבעלים לתרום הפירות שנשארו להן ואינן פטורין מכח הגזלן הזה שגזל מקצת מהן דכי איפשר לפירות לצאת בלא תרומה ומעשרות אבל בביכורים אם הפריש אותן ובא הגזלן וגזלן שוב אין הבעלים מחויבין להפריש בכורים אחרים תחתיהן דאיפשר לפירות לצאת להיתר בלא ביכורים שהרי אין הביכורים אוסרין את הגורן כדקתני להא ברישא ואשמועינן בסיפא שאפילו כבר הפריש אותן ונגזלו אין הבכורים נוהגות באותן הפירות שהבעלים א"צ להפריש אחרים וכן הגזלן אינו יכול להביאן:

אבל בגזילה שנתיאשו הבעלים ממנה עד כדון צריכה. כלומר והשתא דמפרשינן למתני' דלקמן דלעולם בגזילה שלא נתייאשו מיירי אם כן אכתי מיבעיא לן הכא דאיכא למימר דבגזילה שנתייאשו הבעלים ממנה אפשר דהגזלן מביא:

הלכה ג

מתני' **אין מביאין ביכורים חוץ משבעת המינין**. כדיליף בגמרא דכתיב מראשית ולא כל ראשית ומארצך למדנו לרבות לאלו שבעת המינין שנשתבחה בהן א"י כדכתיב ארץ חטה ושעורה וגו' ודבש וזהו התמרים עצמן שאין מביאין ביכורים משקין אלא היוצא מהזתים וענבים כדתנן לעיל פרק י"א דתרומות:

ולא מן התמרים שבהרים וכו'. שאלו גרועין הן:

ולא מזיתי שמן שאינן מן המובחר. כדיליף בגמרא מדכתיב זית שמן כל שאינו פולט ממנו השמן אף שהגשמים יורדין עליו לפי שהוא אוגר שמנו לתוכו ולכך נקרא זית אגורי בלשון המשנה:

אין מביאין ביכורים קודם לעצרת לפי שנאמר וחג הקציר ביכורי מעשיך וכו'. כדלעיל בסוף מסכתא חלה:

גמ' **אלו כתיב ולקחת ראשית כל פרי האדמה הייתי אומר וכו'**. כצ"ל והוא מהברייתא דספרי:

אם מראשית ולא כל ראשית. אימא דאין לך אלא חיטים ושעורים בלבד דכתיב בהו ראשית דגנך:

ת"ל פרי אדמתך ריבה. ופריך ואם כן וריבה את הכל ומשני נאמר כאן ארצך וכו':

זית שמן זה אגורי. הואיל דמייתי להאי קרא מפרש ליה:

זהו אווריסי. שם מקום שגדלין שם זיתים המובחרים:

וכל הזיתים. מאבדין שמנן בתמיה אלא כדאמר ר' חנינא כל הזיתים וכו' כדפרישית במתני':

ודבש. דכתיב בהאי קרא אלו התמרים שמהן יוצא הדבש:

יכול דבש ממש בדווקא איירי קרא וא"כ נילף דמביאין בכורים דבש וקאמר ר' תנחומא וכו' כתיב בד"ה גבי יחזקיהו המלך ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' וכפרוץ הדבר וגו' וכי דבש חייב במעשרות הא קי"ל דאין עושין תמרים דבש וכו' כדתנן לעיל בפ' י"א דתרומות אלא אלו התמרים וכו' וילפינן נמי לביכורים שאין מביאין משאר משקין אלא מהיוצא מן הזתים וענבים בלבד:

ולמה כתיב ארץ ארץ שני פעמים. בהאי קרא ארץ חטה ושעורה וגו' ארץ זית שמן ודבש:

להודיעך שאין הבית עומד אלא על שני דברים הללו. והן הבכורים והמעשרות ובאלו שבעת המינין דקרא הן נוהגות שתיהן ללמדך שעל קיום מצות שני דברים הללו הארץ עומדת והבית המקדש קיים ולכך נאמר גם בפרשת ביכורים ארץ כפול במקרא ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש וכן בפ' ווידוי מעשרות השקיפה וגו' ואת האדמה אשר נתת לנו וגו' ארץ זבת חלב ודבש:

ולמה נכללו. כלומר ולמה כללן לכל שבעת המינין בהאי קרא דשבח הארץ ולא במקום אחר:

חד אמר לברכה. ללמד שכל המוקדם בכתוב מוקדם לברכה וכדאמר לעיל בפ' כיצד מברכין בסוף הלכה ד' תמן אמרין כל הקודם למקרא קודם לברכה וכל הסמוך לארץ קודם לכל והואיל והתם כתיב ואכלת ושבעת וברכת וגו' כללן כאן:

ואחרינא אמר לשיעורין. כדילפינן לאסמכתא דשיעורין מהאי קרא חטה לכדתנן הנכנס לבית המנוגע וכו' ארץ זית שמן ארץ שרוב שיעוריה כזיתים:

מאן דאמר לברכה ניחא. כדאמרן אלא למ"ד לשיעורין והתנינן בהרת כגריס בפ"ו דנגעים והאיך נרמז לשיעור הזה בהכתוב ומשני לית הוא מימן כמו מיומן כלומר אין שיעור הזה ברור מיומן כהני שיעורי הנרמזים בהאי קרא לפי שהגריס בבהרת אינו ברור לשיעור גריס ממש שהרי לסימן טומאה צריך או מחיה או שער לבן בתוכה או פיסיון וא"כ אין הגריס מיומן להשיעור וכן בנגעי בתים שיעורו בשני גריסין:

כעדשה וכו'. והתנינן שיעור כעדשה בטומאת שרצים והאיך נרמז זה ומשני דגם השיעור הזה לית הוא מיומן דהא איכא האברים שהן מטמאין בפחות מכעדשה ואע"ג דבכה"ג בטומאת כזית נמי מטמאין בפחות מכשיעור היינו לענין טומאה אבל מכל מקום בשאר שיעורי הזית כגון באיסור אוכלין ובחיוב אוכלין השיעור הוא בכזית ולא בפחות מה שאין כן בשיעור האמור בכעדשה:

פשיטא הדא מילתא וכו'. דבהא כ"ע לא פליגי דאף בדיעבד לא קדשו דלא איתרבי מקרא אלא שבעת המינין דוקא ובמה פליגין לקמן בתמרים שבהרים וכו' דר' זעירא וכו' וכן ר' אילא קאמר בשם רבי אמי דפליגי בהו ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש:

רבי יוחנן אמר לא קדשו. דגלי קרא זית שמן מן המובחר בדוקא וה"ה לשאר פירות שנתחייבו בביכורים שיהו מן המובחר דוקא:

טעמא דרשב"ל. שכן גם בתרומות ומעשרות הוא כך דמצוה לתרום מן היפה על הרע ואם עבר ותרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה כדתנן לעיל בסוף פ"ב דתרומות:

אמר ר' יוסי. וכי ילפינן בכורים מהן לענין זה דאנן שמעינן שפירות הרעים חייבין מיהת במעשרות אבל היכן שמענו שהפירות הרעים חייבין בביכורים בתמיה:
מתניתא. הך ברייתא מסייעא לר' יוסי דתני בהדיא דאף בדיעבד לא קדשו:
מן הציפורנין. הגדילין בציפורי ולא מן הגדילין בבישן שהן גרועין:
ותנייי תמן. ותני עלה בהאי ברייתא תאנים סוכות שיש בהן קוצים או מנוקבות א"נ סורות גרסינן שהן סורות מטעמן וענבים מאובקות באבק:
הלבלוניות. משם מקום א"נ שהן מלבלבין וצלולין ופריך מן המובחר הן ותימר אבל. בתמיה הן הן המובחרות ומאי אבל מביאין דקאמר ומשני ר' אבא מרי שלא תאמר הואיל והן דרכן שבסוף הן נגמרין ומאוחרין הן משאר הפירות לא יביא קמ"ל:
אלא מיריחו. שהן המובחרין ולכן נקראת יריחו עיר התמרים:
ואין קורין אלא על הכותבות. כלומר שכבר נגדלו וראוין לקרותן כותבות קורין עליהן הפרשה:
רימוני עמקים מביאין וקורין. ופליג אתנא דמתני' דתני אין מביאין כלל משום פרי שבעמקים:

הלכה ד

מתני' **אלו מביאין ולא קורין**. הפרשה:
הגר מביא ואינו קורא וכו'. והמסקנא בגמרא דהגר מביא וקורא ואפילו לא היתה אמו מישראל לפי שיכול לומר אשר נשבע לאבותינו שהשבועה היתה לאברהם והוא נקרא אב המון גוים לכל העולם וכן בתפילה אומר הוא אלהי אבותינו:
גמ' **בבני קיני תותן משה היא מתניתא**. הא דקתני אם היתה אמו מישראל מביא וקורא דמשמע ליה דבגר הראשון קאמר וקשיא היאך נישאת בת ישראל לאביו הנכרי ומשום הכי מוקי לה כגון שהיה אביו מבני קיני חותן משה שנתגיירו ונשאו בת ישראל:
ובני קיני חותן משה מביאין וקורין. קושיא היא היכי מצית לאוקמה בכה"ג והא בני קיני מביאין וקורין בעצמן הן והכי תני בתוספת' משום דכתיב לכה אתנו והיטבנו לך ודריש בספרי שנתנו לו ולבניו דושנה של יריחו ויש להם חלק זה בארץ וא"כ אפי' אין אמו מישראל מביא וקורא:
לא אמר כן. דמילתיה דרב שמואל בר יצחק איתמר לפרש להאי סיפא דמתני' ואקשו עלה אלא על מתני' דלקמן איתמר דתנינן האפיטרופין וכו' ומפרשינן מה טעם אמרו וכו' וכלומר דמנא לן דאשר נתת לי ה' אתא למעוטי להני דילמא למעוטי לגר שאין לו חלק בארץ וקאמר לפי שהגר הרי אמור בפרשה כלומר כבר אימעוט בקרא דלעיל אשר נשבע

ה' לאבותינו לתת לנו ולפיכך האי קרא אשר נתת לי למעוטי להני הוא דאתא ועלה קאמר ר' שמואל בר רב יצחק תיפתר בההן גר דהכא בבני קיני חותן משה וא"כ מקרא אשר נתת לי לא אימעוט דנטלו איזה חלק בארץ ואקשו עלה ובני קיני וכו' כדלעיל ומ"מ קשיא סיפא דמתניתין וקאמר ר' יוסי דקיימה ופירשה בנימין בר עשתור לפני ר' חייא דבגוי שבא בעבירה על בת ישראל היא מתני' ובנו נתגייר והרי אמו מישראל:

ר' יונה לא אמר כן. דפירשה כך להא דקתני אמו מישראל גבי בכורים אלא מתוך שפירשה להך דגבי תפילה שמע לה וכך היה המעשה דרבי שמע וכו' ואומרים אלהי אבותינו ואקשינן עלה והא תנינן וכו' הא גרים בני גרים לא ועלה הוא דאתמר דאמר ר' יוסה וכו'. וכלומר דהא בר עשתור גופיה שהוא מבני גרים פירשה להך דאמו מישראל כך וא"כ בגרים בני גרים לא היה להן לומר אבותינו:

רבי זריקא אומר. דר' זעירא בעי על עקרא דהאי מילתא וכי מאי מהני אמו מישראל לכך דכלום הוא אומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו לא לאברהם ליצחק וליעקב הוא אומר וא"כ וכי אברהם יצחק ויעקב אבותיהם היו לאלו שאמן מישראל דלמי נשבע הקב"ה לא לזכרים לתת להם הארץ שמא לנקבות בתמיה:

תני בשם ר' יהודה. דפליג אמתני' אלא אף הגר הראשון בעצמו מביא וקורא וכדמפרש ואזיל מה טעם וכו' וכן הכריע ריב"ל להלכה כר' יהודה וכך עביד ר' אבהו עובדא כר' יהודה:

הלכה ה

מתני' **ר' אליעזר בן יעקב אומר וכו'**. ובגמרא דקדושין אמרו דהבא לימלך לכתחילה מורין לו כר"א בן יעקב אבל בדיעבד אם נשא הלכה כר' יוסי דהתם דאף בת גר שנשא גיורת כשירה לכהונה:

מתני' **האפיטרופין**. של היתומי' בין שמינהו אביהם בין שמינוהו ב"ד:

והשליח. בגמ' מוקי לה שלקטן הבעלים בתחלה לשלחן ע"י השליח אבל אם לקטן והביאן הוא בעצמו לא ישלחן ע"י שליח שכבר נראו לקריאה ואינן ניתרין אלא בקריאה:

והאשה. היא עצמה אפי' מנכסיה אבל הבעל מביא מנכסי אשתו וקורא ואע"פ שאין לו בגוף הקרקע כלום דהתורה רבתה דכתיב אשר נתן ה' אלהיך לך ולביתך ואע"פ שמתה אשתו אחר שהפריש והוא בדרך מביא וקורא:

וטומטום ואנדרוגינוס. לפי שהן ספק אשה:

מביאין ולא קורין. שכל אלו אין יכולין לומר אשר נתת לי ה':

גמ' **תמן תנינן**. בפרק עשרה יוחסין בהלכה ו' וגרסינן שם להסוגיא עד סוף הלכה:

בת גר זכר כבת חלל זכר. דתנינן שם דפסולה לכהונה לעולם בתו ובת בנו ובת בן בנו עד סוף כל הדורות אבל בת בתו מישראל כשרה לכהונה שאפי' בת חללה עצמה מישראל כשרה לכהונה:

וכולהון. תנאי דפליגי לקמן בבת גרים מקרא אחד דרשו דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו להם כי אם בתולות מזרע בית ישראל וארבעה מחלוקת בדבר זה:

ר' יהודה אומר עד שיהא אביה מישראל. כצ"ל וכך הוא בקדושין שם משום דדריש מזרע עיקר זרע והיינו האב לאפוקי בת גר זכר ואפי' נשא ישראלית:

ר"א בן יעקב ס"ל מזרע מקצת זרע או אביה או אמה מישראל לאפוקי בת גר וגיורת שפסולה לכהונה:

ר' יוסי. עד שיולדו בקדושת ישראל שתהא הורתה של זו בקדושה לאחר שנתגיירו ואפי' היא בת גר וגיורת כשרה לכהונה:

רבי שמעון אומר. האי קרא לדרשה אחרינא קאתי והכי קאמר בתולות מזרע בית ישראל עד שיזרע ויבאו הבתולי' שלה בקדושת ישראל ולאפוקי אם נתגיירה יתירה על בת שלש לפי שעיקר גמר בתוליה הן בג' שנים שלימים אבל אם נתגיירה פחותה מבת שלש הרי הבתולים באו בקדושת ישראל כשרה לכהונה והכי תניא בהדיא בשם ר' שמעון גיורת וכו':

החיו לכם. ומשמע לכם לנשים והרי פנחס עמהן אלמא כשרה לכהונה:

ורבנן. קאמרי דהחיו לכם לעבדים ולשפחות קאמר ולא להבעל:

וכהנים נהגו סלסול. ומעלה יתירה בעצמן כר"א בן יעקב:

וארבעיה על ספסילא. הרביצו על הספסל להלקותו:

אמר ליה. רב ביבי ועל מנהג לוקין בתמיה:

א"ל רבי אבהו לרב ביבי ואם כך הוא את חמי מפייס לי. תראה עצמך כאלו אתה מפייס אותי שלא להלקותו ואנא מוקים ליה מן הספסל:

מה דקיימא. משקם הכהן הזה מן הספסל א"ל רבי הואיל והותרה הרצועה אף אני מותר בה לקיימה לאשה דהלכה כר' יוסי בדיעבד:

מעשה במשפחה בדרום וכו'. גרסינן להא גם בפ' הערל בסוף הל"ב:

כר' שמעון. הכשירה דס"ל דפחותה מבת ג' כשרה לכהונה:

אמר ר' זעירא. דלא היא דהאי עובדא כד"ה היא דאפי' רבנן מודו בולד גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' כשרה כדמפרש ואזיל:

ולד בוגרת. שנשאת לכ"ג כשר מפני שהוא בלא תעשה שבא מכח עשה דהעשה בבתוליה יקח דרשינן ולא הבוגרת שכלו בתוליה וכל ל"ת דכה"ג עשה היא וה"נ דכוותה מעמיו יקח אשה ולא גיורת וכו' ואינו אלא איסור עשה:

הרי דור שני של מצרי. הנולד ממצרי ראשון וג"כ אינו אלא איסור עשה דור שלישי יבא ולא מקודם ואפ"ה הולד שני אסור:

חזר ר' הושעיה ואמר לא דמיא עשה שבישראל עם העשה שבכהנים. דבמצרי עשה השוה בכל הוא ואנן לא אמרינן דולד עשה מותר אלא בעשה שבכהנים:

גמ' **שליח**. פירשו ר' יוסי ור"ל בשם ר' יוחנן דמיירי בשלקטן מתחילה לשלחן ביד אחר אבל אם לקטן להביאם הוא בעצמו לא ישלחם ביד אחר:

ולא מחסל לה.לא סיים הטעם מפני מה לא ישלחם ביד אחר ור' יונה מחסל לה לטעמא דמילתא דאמר ר' זעירא וכו' ובשם ר' הושעיה בשלקטן וכו' לא ישלחם ביד אחר מפני שכל הביכורים שנראו להתיר אותן בקרייה אין ניתורין אלא בקרייה ומכיון שלקטן להביאן הוא בעצמו ונראו לקרייה הקרייה מעכבת בהן והלכך לא ישלחם ביד אחר:

אמר ר' מנא וכו'. כך היה ר' מנא רגיל לומר לפי שר' יוסי והוא תלמידו של ר' יוחנן וחבירו של ר' יונה אביו היה רבו שלו ודוגמתו תמצא לעיל בפ"ב דחלה ובכמה מקומות דאמר ר' מנא אע"ג שלא שמעתי זה בפירוש מר' יוסי רבי מ"מ אמר דכוותה לפי ששמעתי ממנו במקום אחר איזה דבר דמשמע דס"ל ג"כ כך וכהאי דלקמיה דאמר ר' זעירא לר' יוסי אם זכור אתה כד איתמרת הדא מילתא דר' הושעיא בבית המדרש והקשה עלה ר' יוסי בר' חנינא מהאי מתני' דלקמן הפריש ביכורים ואח"כ מכר שדהו מביא ואינו קורא לפי שאין יכול לומר אשר נתת לי שהרי עכשיו אין לו שדה והא הכא שנראו לקריאה בשעת הפרשה ואעפ"כ מביא בלא קריאה וקיימינה להאי מתני' דהכא נמי מיירי בשנתן דעתו למכור את השדה משעה ראשונה שהפריש אותן וא"כ ר' יוסי שהסכים להאי אוקמתא ס"ל נמי הכי שכל שנראו לקריאה אינן ניתרין אלא בקריאה:

והתנינן. במתני' דלקמן יבש המעין ונקצץ האילן מביא ואינו קורא. ומשני דעוד היא ביבש משעה ראשונה כלומר דגם האי מתני' מיירי בשיבש משעה ראשונה בשעת הפרשה:

וקרייה מעכבת. בתמיה והא אנן קי"ל כחכמים דר"ע דלקמן דהנחה היא מעכבת ולא קריאה ומשני ר' שמואל דהראוי לקריאה אין קריאה מעכבת שכל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת אבל אלו דאמרן שאינן ראוין עכשיו לקריאה הואיל ובתחלה נראו לקריאה הקריאה מעכבת בהן:

לקטן לשלחן ביד אחר וכו'. בתמיה קאמר וסיומא דמילתיה דר' שמואל היא וכלומר והואיל וכך הוא א"כ שפיר הוא דאמרינן דדוקא בשלקטן להביאן בעצמו לא ישלחם ביד אחר מאחר שכבר נראו לקריאה אינן ניתרין אלא בקריאה וביד השליח אינן ראוין הן לקריאה אבל כשלקטן בתחילה לשלחם ביד אחר מה תאמר בהם שלא ישלחם ביד אחר ומטעמא שמא ימלך הוא להביאן בעצמו בתמיה הא ודאי לא אמרינן דמכיון שלא נראו בתחילה לקריאה אין הקריאה מעכבת בהן:

היורש מביא ואינו קורא. ומפרש לה דבמה אנן קיימין להא. אם יורשה בחיי אביו. כלומר אם זה היורש מביאן בחיי אביו א"כ שלוחו הוא דמסתמא ברשותו הוא מביאן והא שליח תנינן ליה וכדאוקמינן בשלקטן בתחילה לכך ומאי קמ"ל ביורש ואם מביאן לאחר מיתת אביו א"כ שלו הוא ואמאי אינו קורא:

אלא כי אנן קיימין בשהיה אביו חולה או מסוכן. כלומר והוא מסוכן בשעת הפרשה דמהו דתימא הואיל וזה ראוי ליורשו מביא וקורא הלכך קמ"ל דאפ"ה מביא ואינו קורא הואיל בשעת הפרשה לא היה שלו לגמרי:

כתיב ושמחת בכל הטוב וגו'. ודריש בספרי מדכתיב ולביתך מלמד שאדם מביא ביכורים מנכסי אשתו וקורא ופליגי ר' יוחנן ור"ל בהא דר"ל ס"ל דלאחר מיתה של אשתו הוא דרבתה התורה אבל בחייה לא משום דאין לו בהן אלא קנין פירות וקנין פירות לאו כקנין גוף דמי ור' יוחנן אמר דלא שנייא והיא בחיים והיא לאחר מיתה דין אחד להן ומביא וקורא דקנין פירות כקנין הגוף דמי:

ר' שמעון בן לקיש כדעתיה. לשיטתיה אזיל דאמר בסוף פ' השולח דאין אדם יורש את אשתו דבר תורה אלא מדרבנן והלכך ס"ל דאיצטריך קרא לרבות לאחר מיתה דאי ירושת הבעל מדאורייתא למה לי קרא לרבות ומייתי להא בהאי תלמודא בפ"ח דכתובות בהלכה ה':

ר' יוחנן וכו' הנחה מעכבת. בביכורים אבל לא הקריאה:

והא תנינן. בפרק אלו הן הלוקין האוכל בכורים עד שלא קרא עליהן לוקה:

דר' עקיבא היא. ההיא דאלו הן הלוקין אבל רבנן פליגי עליה וסבירא להו דאין הקריאה מעכבת:

היידין ר' עקיבא. הי רבי עקיבא זה והיכן שמענו דאית ליה הכי:

שמעית. שמעתי לאבא ר' יונה דתני הך ברייתא דפליגי בהדיא דלהת"ק הנחה מעכבת ולא הקרייה ולר' עקיבא הקריאה מעכבת:

ר' יעקב. קאמר בשם ר' אלעזר ששמע ממנו הטעם שאמרו שהנחה היא שמעכבת מפני שהיא נוהגת בכל במה שאמרו חכמים שמביאין הן אבל הקריאה אינה נוהגת בכל לפי שיש שמביאין ולא קורין ולפיכך נמי באלו שמביאין וקורין אמרו חכמים שההנחה היא שמעכבת אבל לא הקריאה:

ר' תנחומא ור' חונא. קאמרי שכך שמעו מר' אלעזר שזהו הטעם שאמרו הנחה היא שמעכבת לפי ששנה עליה הכתוב דשני פעמים כתיבא בפרשה ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלהיך והדר כתיב בסוף ועתה הנה הבאתי וגו' והנחתו לפני ה' אלהיך וגו' ושנה עליה הכתוב לעכב:

א"ר אבא מרי תרתיי וכו'. כלומר דמפרש להא דאמרי הני תרתי טעמי בשם ר' אלעזר לא דחזר ביה ממה שאמר בתחילה אלא דתרוייהו איתנהו וחדא הוא דקאמר אליבא דר' יהודה וחדא אליבא דרבנן והך פלוגתא דר' יהודה ורבנן לקמן בפרק ג' היא דתנינן עודהו הסל על כתיפו קורא מהגדתי היום לה' אלהיך עד שגומר כל הפרשה ר' יהודה אומר עד ארמי אובד אבי הגיע לארמי אובד אבי מוריד הסל מעל כתיפו ואוחזו בשפתותיו וכהן מניח ידו תחתיו ומניפו וקורא מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה ובהא פליגי דר' יהודה סבירא ליה דמדכתבה התורה להנחה ברישא דפרשה והדר כתיב והנחתו ש"מ דשתי הנחות הן האחת כשמסיים להא דאומר הגדתי היום וגו' והניחו וחוזר ומניף וקורא מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה ומניחו ולרבנן לא היתה שם אלא הנחה אחת אלא דכשהגיע לארמי אובד אבי מורידו ואוחזו בשפתותיו והכהן מניח ידו תחתיו ומניף עם הכהן וגומר הכל ואז הוא שמניחו והיינו דקאמר הכא חדא כר' יודה וכו' כדמסיק ואזיל:

דר' יודה אומר לצורך נשנית מפני שהיא נוהגת בכל. כלומר דלר' יהודה הך הנחה בתרייתא דכתיבא לצורך היא שנישנית ללמדינו דחוזר ומניחו פעם אחרת לאחר שגמר כל הפרשה מלבד הנחה הראשונה אחר הגדתי וגו' וא"כ אין כאן ללמד על הנחה שהיא מעכבת והלכך לדידיה הוא דקאמר ר' אלעזר להאי טעמא דהנחה מעכבת מפני שהיא נוהגת בכל:

כרבנן דאינון אמרין וכו'. כלומר ולרבנן דסבירא להו דלא היתה שם אלא הנחה אחת לאחר שגמר את הכל וא"כ והניחו קמא היינו אותה הנחה בעצמה דכתיבא לבסוף ושלא לצורך היא נשנית אלא ללמדינו דמפני ששנה עליה מעכבת היא ולדידהו הוא דקאמר ר' אלעזר האי טעמא. והאי אוחזו בשפתותיו וכו'. דתנינן לאו אליבא דר' יהודה הוא דקאמר אלא אליבא דרבנן דס"ל דלא היה מניחו אלא עד אחר שגמר את הכל ומארמי אובד

אבי אוחזו בשפתותיו וכו' אבל לר' יהודה כשהגיע לארמי אובד אבי היה מורידו ומניחו וחוזר ומניף וגומר כל הפרשה וכדמוכח הוא למאי דקאמר הכא ומוקי לפלוגתייהו בכך:

הלכה ו

מתני' **הקונה שני אילנות וכו' מביא ואינו קורא**. בבבלי בפ' המוכר את הספינה מפרש לה דטעמא דהת"ק משום דמספקא ליה אם קנה קרקע או לא הלכך לענין מקח וממכר לא קנה הקרקע דהמוציא מחבירו עליו הראיה ולענין ביכורים אמרינן דמספק מביא ואינו קורא ור"מ סבר דקנה קרקע והלכך מביא ביכורים וקורא:

יבש המעיין. שמשקה את האילן או שנקצץ האילן וה"ז כמי שאין לו קרקע שהרי נתקלקלה מביא ביכורים ואינו קורא:

ר' יהודה. ס"ל דאפילו נקצץ ונעשה יבש אפילו הכי הוי כקרקע ואין הלכה כר' יהודה:

מעצרת ועד החג מביא וקורא. דכתיב ושמחת וזמן שמחה היא מעצרת עד החג שמלקטין התבואה והפירות ושמחים בהן ומהחג ואילך עד החנוכה אינו זמן שמחה והלכך אפילו הפריש אותן קודם החג מביא ואינו קורא שאין קריאה אלא בזמן שמחה ומחנוכה ואילך אין מביאין כלל שנאמר מארצך כל זמן שמצויין בארצך ואותן הפירות שנגמרו אחר חנוכה חשובין הן משנה הבאה ומניח אותם עד העצרת:

ר' יהודה וכו'. ואין הלכה כר' יהודה בן בתירא:

גמ' **ר' יוסי בן חנינא בעי**. הקשה על סבריה דת"ק דהרי אם קנה אילן אחד לא קנה קרקע וכן אם קנה שנים לא קנה קרקע כדתנן בפרק הספינה וא"כ אמאי באחד אינו מביא כל עיקר כדתנן לקמן בסוף פרקין דדוקא בקנה אילן עם הקרקע דאז מביא וקורא ואמאי בשנים מביא ואינו קורא:

מיליך דצריכין לרבנן בבית וועדא את שאל. כלומר ומאי תבעי לך הא אלו הדברים שהן צריכין להסתפק בהן להרבנין בבית המדרש אם בשנים קנה קרקע או לא קנה קרקע וא"כ גבי ביכורים אמרינן דמספק מביא ואינו קורא כדפרישית במתניתין:

לר' יודה. גבי יבש המעין וכו' דמתניתין מפרש לטעמיה משום דעושה את האילן כקשין וכלומר שאע"פ שנתייבש ונקצץ הרי הוא כאילן היונק מן הקרקע:

תמן תנינן. לעיל בפ"ו דברכות בהלכה ב':

בירך וכו'. וס"ד דר' חזקיה לאוקמי התם כר' יהודה דהכא דס"ל דלעולם כארעא חשיבי והשיב לו ר' יוסי דד"ה היא התם דטעמא אחרינא הוא דהויא דפירות האילן בכלל פירות האדמה הן דאילן עצמו גדל מהקרקע אבל איפכא לא וכן גריס שם להא:

מכר לו שדה בקמתה. והרי היא עומדת ליקצר הלוקח מהו שיביא ממנה בכורים דקס"ד דהואיל ונגמרה מקודם שבאה לידו לאו כשלו הויא לענין ביכורים:

א"ל למה לאו. מהיכי תיסק אדעתך דלא יביא הרי עכשיו מיהת שלו היא השדה והפירות:

עד כדון לחה. עד כאן בקמה לחה אם אפילו ביבישה הדין כן דאפשר הואיל ויבשה ברשות המוכר כבר כנתלשה חשיבא:

א"ל אפילו יבישה אפי' קצורה. ומכר לו פירות התלושין עם השדה מביא הוא שהרי יש לו השדה עם פירותיה:

מעתה אפי' חיטין. בלבד מכר לו נימא נמי דמביא ומהדר ליה כן אנו אומרים הלוקח מן השוק מביא ביכורין בתמיה וכי בלוקח הפירות מן השוק יכול הוא לומר מן האדמה אשר נתת לי הא ודאי לא דכל שאין לו בקרקע כלום אינו מביא:

פשיטא הדא מילתא מכר לו הפירות ושייר לו הקרקע. לעצמו בהא פשיטא לן דהמוכר אינו יכול להביא ואפי' הן עדיין מחוברין ורצה המוכר לקיים מצות הבאת ביכורים מהן אינו יכול לפי שאין לו הפירות שכבר מכר לזה וכן הלוקח אינו יכול להביא שהרי אין לו בקרקע כלום וכדאמרן לעיל ולא נקט הכא אלא המוכר משום הבעיא דלקמיה:

חזר ולקחן ממנו. כי קא מיבעיא לן אם חזר המוכר ולקחן להפירות מהו שיכול להביא עכשיו מהן דהרי יש לו הקרקע עם הפירות או דילמא מכיון שבתחלה יצאו מרשותו הוו להו כמי שלקחן מן השוק ואינו מביא:

נישמעינה מן הדא. מתני' דתנינן בפ"ו דתמורה גבי איזהו אתנן שאסרה תורה להביא לבית וכו' נתן לה קדשים לא חייל עליהן אתנן והרי אלו מותרין נתן לה יינות ושמנים וסלתות וכל דבר וכו' אסור:

אין בכלל וכו'. כלומר אין לנו לרבות בכלל שאמר וכל דבר שכיוצא בו קרב אלא אלו פרכילי ענבים ועטרות של שבלים שהבכורים באין מהן וכיוצא בהן שהרי הקרב על גבי המזבח כבר נשנו ואם כן האי וכל דבר לרבות בכורים הוא דאתא שאף הן באין לבית ואסור להביאן מאתנן והשתא מה אנן קיימין להא והיכי דמי שיהו אסורין משום אתנן הא לאו הכי היו ראוין לבכורים:

אם כשנתן לה באתננה. לאלו פרכילי ענבים וכו' קשיא וכי כך אנו אומרים הלוקח מן השוק מביא ביכורים בתמיה ומאי אריא משום אתנן תיפוק ליה דבכה"ג לא שייך בהו ביכורים כלל:

אלא ודאי כי אנן קיימין בשהיו הגפנים משלה. בתחילה או השדה ומכרה לו פירותיהן וחזר ונתנם לה באתננה לאלו הפירות וטעמא מפני שהיה אתנן לא תביא אותן לבכורים הא אם לא היה אתנן מביאה אותן א"כ הדא אמרה דבעלמא אם חזר המוכר ולקחן להפירות ממנו מביא בכורים:

הפרישן קודם לחג. שהוא זמן קריאה ועבר עליהן החג קודם שהביאן מביא אותן ואינו קורא ולקמן מדייק עלה:

הפרישן קודם לחנוכה. שהוא זמן הבאה בלא קריאה ועברה עליהן חנוכה ירקבו כצ"ל לפי שכבר נדחו מאחר שהפרישן בזמן הראוי להבאה ולא הביאן עד שעבר הזמן שלאחר החנוכה אין מביאין הלכך ירקבו:

לאחר חנוכה. אם הפרישן לאחר חנוכה לא קדשי כלל דמכיון שבכרו קודם חנוכה ולא הפרישן עד אח"כ שוב אין תורת ביכורים עליהן והרי הן כחולין:

ולית ליה לר' זעירא כהדא דחברייי'. ר' זעיר' בהלכה דלעיל כדמייתי לי' דסבר הוא שכל הביכורי' שנראו ליתור בקריאה אין ניתורין אלא בקרייה והרי אלו שהפרישן קודם החג נראו לקרייה ולדידיה לית להו תקנתא להביאן אחר החג בלא קרייה ודלא כחברייא ולית לחברייא כן ושואל הש"ס אם חברייא פליגי בהא ולית להו להא דר' זעירא וקאמר דאית להון והא דקאמרי דאם עבר עליהן החג מביא ואינו קורא בשהפרישן בתחילה קודם לחג על מנת להביאן לאחר החג ודמיא להא דלעיל בשלקטן בתחילה לשלחן ביד אחר שלא נראו לקריאה כלל והלכך מביא ואינו קורא:

והתנינן בבריית' אין מביאין בכורים וכו'. ואסיפא דמילתא דחברייא פריך דקאמרי הפרישן אחר חנוכה לא קדשי וכדמסיק הקושיא לקמן:

מה אנן קיימין. כלומר והשתא היכי דמי להא דתני אין מביאין אותן לא מן החדש וכו':

אם בפירות שהביאו שליש לאחר ר"ה. וזהו מן החדש על הפירות שהביאו שליש לפני ר"ה כצ"ל וזהו על הישן קשיא דהרי מכיון שאלו לא הביאו שליש לפני ר"ה דבר ברור הוא שלא השרישו קודם להעומר דאם השרישו קודם לעומר האיך אפשר שלא יביאו שליש גידולן עד לאחר ר"ה וא"כ כשלא השרישו קודם העומר אסורין הן עד שיבא העומר הבא ויתירם כדתנן לעיל ריש מסכת' חלה וא"כ אינן ראוין הן לביכורי' כלל כדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל אין מביאין מנחות ובכורים קודם לעומר ואם הביא פסול ומאי האי דקאמר אין מביאין מן החדש וכו' הא הן עצמן אסורין הן להביאן לביכורים:

אלא כי אנן קיימין בפירות שחנטו וכו'. כלומר אלא ודאי דלא איירי הכא בביכורי תבואה שר"ה שלהן תשרי אלא בפירות האילן הוא דאיירי שר"ה שלהן ט"ו בשבט והיינו

חדש וישן דקאמר שאין מביאין מהפירות שחנטו קודם ט"ו בשבט שהן ישן על החדש והן פירות שחנטו לאחר ט"ו בשבט וכן איפכא:

מכיון שהוא מן החדש על הישן הא מן חדש על חדש מביא כצ"ל. וסברינן מימר לאחר חנוכה אנן קיימין. השתא מסיק להקושיא כלומר דטעמא דמכיון שהוא מן החדש על הישן הוא דאינו מביא ותידוק מינה הא מן החדש על חדש מביא והיינו מאותן שחנטו לאחר ט"ו בשבט על פירות שחנטו ג"כ אחר ט"ו בשבט דמן החדש על החדש הוא והרי ט"ו בשבט סברין מימר וכו' כלומר הא פירות אלו בכרו לאחר חנוכה הן ואת אמרת דמביא וקשיא על חברייא דאמרי אחר חנוכה לא קדשו:

א"ר חיננא בזמנן. כלומר מהא לא קשיא כלל לחברייא דאיכא למימר דבזמנן קאמר דמביא מחדש על חדש והיינו כשיגיע עצרת שהוא זמן הבאת ביכורים אז מביא מן אלו שחנטו אחר ט"ו בשבט על אחרים שחנטו ג"כ לאחר ט"ו בשבט ולאפוקי שלא יביא מאלו שחנטו קודם ט"ו בשבט על אלו שלא חנטו עד לאחר ט"ו בשבט וכי קאמרי חברייא דלאחר חנוכה לא קדשי היינו באלו שבכרו קודם חנוכה והפרישן לאחר חנוכה וכטעמא דפרישית לעיל דמכיון שבכרו בזמן הראוי להבאת הביכורים ולא הפרישן עד לאחר כן נדחו אבל אלו שלא בכרו עד לאחר חנוכה הרי הן חשובין משנה הבאה ומביאין מהן בזמנן והיינו בעצרת וכפרישית במתני':

הלכה ז

מתני' **הפריש בכוריו ומכר את שדהו**. והרי אינו יכול לומר אשר נתת לי ה' שעכשיו אין לו קרקע הלכך מביא ואינו קורא:

והשני. הוא הלוקח אינו מביא כלל מאותו המין שהרי כבר הפריש ממנו המוכר ואם הפריש מביא ואינו קורא וממין אחר מפריש הוא ומביא וקורא ומפרש בגמ' דטעמייהו דרבנן משום דכתיב הגדתי היום פעם אחת הוא מגיד ואינו מגיד פעם שנייה כלומר פעם אחת מפריש ומגיד אם ראוי לקריאה הוא אבל אינו מפריש להגיד מאותו המין שכבר הופרש להגיד ואע"פ שלא הגיד זהו משום שמכר השד' הא לאו הכי הפריש להגיד הוא:

ר' יהודה אומר אף מאותו המין מביא. השני וקורא דקסבר דוקא באדם א' הוא דדרשינן הכי שאינו מגיד וחוזר ומגיד אבל בשני בני אדם מגיד וחוזר ומגיד ואין הלכה כר' יהודה:

מתני' **הפריש את בכוריו**. וקודם שהביאן להר הבית נמקו ונמסו או נבזזו מן הבוזזים או נגנבו או אבדו או שנטמאו מביא הוא אחרים תחתיהן ואינו קורא על אלו השניים לפי שאינן ראשית:

והשניים. אלו אם אכלן זר אין חייבין עליהן חומש שאין להן דין בכורים ממש:

נטמאו בעזרה נופץ אותם. שם ואינו קורא שהרי אינן ראוין הן כלום:
מתני' **ומנין שהוא חייב באחריותן**. ואם אבדו צריך להפריש אחרים תחתיהן:
תביא בית ה' אלהיך מכאן שחייב באחריותן עד שיביאם להר הבית. שמשהביאם להר הבית נתקיים תביא בית ה' אלהיך:
הרי שהביא מין אחד וקרא. הפרשה וחזר והביא ממין אחר ה"ז אינו קורא דהגדתי היום כתיב פעם אחת ולא שתים ובהא אפי' ר' יהודה מודה כדקאמר בגמרא דלר' יהודה היא נצרכה:
גמ' **מה טעמון דרבנן וכו'**. וכי לית ליה לר' יודה כן וקאמר דאית ליה אלא דמוקי להאי דרשא באדם אחד וכו' כדפרישית במתני':
גמ' **אמר ר' יוחנן משום יחידי אני שונה אותה**. להא דקתני השניים אין חייבין עליהן חומש ותני כן דיחידאה היא ר"ש בן יהודה וכו':
שנים לוקחין. אותן אפי' מן השוק לפי שאינן באים אלא תחת אותן שכבר הפריש מפירותיו ואבדו:
מה את עבד לון. להשניים לענין דין אם כתוספת בכורים נחשבין או כעיטור ביכורים וכדמפרש ואזיל הנ"מ ביניהם דתנן לקמן בפ"ג דר"ש אומר ג' מדות בבכורים וכו' תוספת בכורים פטור מדמאי ועטור בכורים חייב בדמאי ואלו השניים איזה דין להם כדמסיק להבעיא אם תעבדינן וכו' ולא איפשטא:
נטמאו וכו' הסלין נתנין לכהנים. כדין שאר בכורים דכתיב ולקח הכהן וגו' מכל מקום:
גמ' **למי נצרכה**. הסיפא דמתני' לר' יודה דאע"ג דלעיל אמר מגיד וחוזר ומגיד ממין אחד הני מילי בשני בני אדם אבל הרי שהביא וכו' ה"ז אינו קורא:
תני רשב"י כן. דפעם אחת הוא מגיד ויליף מדכתיב וענית ואמרת וכתיב ושמחת הוי אומר על השמחה הוא קורא ועיקר השמחה בפעם הראשונה ומשמעות דורשין הוא דאיכא בינייהו:

הלכה ח

מתני' **אלו מביאין וקורין מעצרת ועד החג וכו'**. ואע"ג דכבר שמעינן להו מהא דלעיל הדר תני בהדיא לפרש מאי דפתח בריש פרקין יש מביאין בכורים וקורין:
מפירות שבהרים. שהן מובחרין מהאותן שבעמקים ומתמרים שבעמקים שהן מובחרין מתמרים שבהרים:
ומזיתי שמן מעבר לירדן. אע"פ שאינה ארץ זבת חלב ודבש מ"מ מביאין מזיתי שמן המובחרין שבה דהיא ג"כ בכלל באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו:

ר' יוסי הגלילי אומר וכו'. ואין הלכה כר' יוסי הגלילי:
גמ' **ששה עשר מיל חיזור חיזור לצפורין**. סביב סביב לצפורי הן הן ארץ זבת חלב ודבש שנא' בתורה:
מאן דמקדר אילין שגרונייה דבישן. מה שהוא מקדר והולך סביב רגלי הרים של מקום בישן הוא נחשב ג"כ מהן וכן מה דמקדר ויורד להדא בקעת גינוסר ג"כ מינהון:
מתיבין לר' יונה והא כתיב ואומר וכו'. אלמא דכולה ארץ זבת חלב ודבש היא והאיך אתה נותן גבול הזה לזבת חלב ודבש ותו לא והשיב להן דה"ק קרא ארץ אשר בה זבת חלב ודבש ולא שהיא כולה כך:
תני. בברייתא טעמא אחרינא להא דקאמר ר' יוסי הגלילי אין מביאין ביכורים מעבר הירדן לפי שנאמר בפרשה אשר נתת לי ה' ולא שנטלתי לי מעצמי והיא עבר הירדן שנטלו להם בני ראובן ובני גד מעצמן:
מה ביניהון. בין טעמא דבמתני' ובין טעמא דברייתא:
חצי שבט מנשה. שהיה להם ג"כ חלק בעבר הירדן איכא בינייהו דלמ"ד אשר נתת לי וכו' הרי חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמן דויתן להם משה וגו' כתיב והן לא בחרו מעצמן בתחילה כמו בני ראובן ובני גד ולדידיה אף לר' יוסי הגלילי מביאין מאותה ארץ ולמ"ד טעמא דאינה ארץ זבת חלב ודבש אפילו חלק חצי שבט מנשה כן שאינה ארץ זבת חלב ודבש:

הלכה ט

מתני' **הקונה שלשה אילנות וכו'**. דקי"ל דקנה קרקע הלכך מביא וקורא:
קנה אילן וקרקעו. שפירש לו גם הקרקע ה"ז מביא:
אף בעלי אריסות וחכורות מביאין וקורין. ופליג אהא דתנן לעיל בהלכה ב' ואין הלכה כר' יהודה:
גמ' **תני בברייתא חכורי בתי אבות אינן מביאין**. כלומר אפילו הן חכורי בתי אבות לאביהן של בעלי השדה ולבניהן אחריהן וכן בניהן שלהן הן החוכרין ממשפחה זו ואעפ"כ אינן מביאין:
רבי יודה אומר הן עצמן מביאין וקורין. כלו' לא בלבד שהן מביאין אלא אף הן עצמן קורין:
בבעלי אריסות וחכורות היא מתניתא. כך אמרו בשם ר' יוחנן סתם וכלומר דר' חייה קיבל ממנו שכך אמר דמתני' דידן בחכורי בתי אבות מיירי ר' יהודה ובהא קאמר דמביאין וקורין ורבי יוסי קיבל ואמר בשם ר' יוחנן דבבעלי אריסות וחכורות היא מתני'

ולא פירש באיזה אריס וחוכר קאמר אם בעלי אריסות היינו חכירי בתי אבות ונקראין כך לפי שהן לעולם וכמו הבעלים הן לאריסות וחכירות של אלו שאין אחר מדחה אותן או בעלי אריסות וחכירות לא משמע אלא שהן לשעה ולא בחכירי בתי אבות מיירי במתני' והיינו דקאמר הוון בעיי מימר וכו' כלומר הבני ישיבה היו רוצין לפרש דבעלי ארוסות וחכירות דקאמר ר' יוסי בשם ר' יוחנן היינו באריס וחכור לשעה. וכצ"ל הא באריס לשעה וחכור לשעה הא באריס לעולם ובחכור לעולם מביא. כלומר דאם נפרש לדברי רבי יהודה דמתני' באריס לשעה ובחכור לשעה וקמ"ל דבהא פליגי רבנן ורבי יהודה דלרבי יהודה אפילו אלו מביאין ולרבנן הואיל ואינן אלא לשעה אינו מביא ומשמע הא באריס לעולם ובחכור לעולם מביא אפי' לרבנן כך היו סוברים לפרש לדברי ר' יוחנן:

אתא ר' בא וכו'. ופירש דבהדיא קאמר ר' יוחנן דאפי' באריס לעולם ובחכור לעולם אינו מביא לרבנן דקי"ל כותייהו וכדמסיק למה כן משום דכך הוא מה שאמר בבעלי אריסות וחכירות היא מתניתא שהן הבעלים של אריסות וחכירות בשדה זו שהן אריסי וחכירי בתי אבות וא"כ לר' יהודה דמתני' מביאין וקורין אבל לרבנן אפי' אלו שהן לעולם אינן מביאין:

הדרן עלך יש מביאין

פרק ב

הלכה א

מתני' **התרומה והביכורים חייבין עליהן מיתה וחומש**. מיתה לזר האוכלן במזיד וחומש לאוכלן בשוגג דבכורים אקרו ג"כ תרומה דתרומת ידך כתיב ואלו הן הבכורים שמביאן בידו:

ואסורין לזרים. כחצי שיעור שאין בו אלא איסור:

והן נכסי כהן. שיכול לעשות כהן מה שירצה וליקח בהן הכל:

מה שאין כן במעשר שני. דמותר הוא לזרים ואסור ליקח בדמיו עבדים וקרקעות ובהמה טמאה וכה"ג שאינן לאכילה ולשתיה ואם נתערב בחולין חוץ לירושלים בטל ברוב הוא ואין טעון רחיצת ידים ולא הערב שמש דטבל ועלה אוכל במעשר:

גמ' כתיב ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בלשון רבים ודרשו דבשתי תרומות הכתוב מדבר התרומה והבכורים והזהיר הכתוב שישמרו מלאכלן בטומאת הגוף דבתרומה כתיב בפ' אמור גבי אזהרה ועונש בטומאת הגוף ושמרו את משמרתי ולא

ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו והבכורים למדנו דקראן הכתוב תרומה כדכתיב והבאתם שמה וגו' ותרומת ידך ואלו הבכורים כדכתיב ולקח הכהן הטנא מידך:

או נאמר. דהאי קרא ושמרו את משמרתי וגו' בקדשים הכתוב מדבר ומנלן דתרומה במיתה בטומאת הגוף ומשני דכבר כתיב כרת בקדשים בריש הפרשה כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגו' וטומאתו עליו ונכרתה הנפש ההיא וגו':

ויהא מיתה וכרת בקדשים. ואכתי מיתה בתרומה מנלן:

וכי יש מת וחוזר ומת. בתמיה כהדא דתני וכו' דמיתה בידי שמים לששים היא וכרת בחמשים כדדריש לקמן מקראי ואם נתחייב כרת בחמשים היאך משכחת לה שיתחייב עוד מיתה לששים:

מה חמית מימר וכו'. מהיכן אתה רואה לומר זה מן הכתוב וקאמר משום דכתיב אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים וכו' וכתיב ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולמדנו שבחמשים הוא בכרת ולפיכך הזהיר שיעשו להם תקנה שלא ימותו מיתת כרת כל ימי עבודתם שהוא עד בן חמשים:

צא מהן עשרים שנה וכו' נמצאת אומר וכו'. ואע"ג דבמת בחמשים משעה שנולד הוא מ"מ מצינו רמז מהמקרא הזה לפי ששנותיו של אדם שבעים שנה וצא מהן ך' שנה שאין ב"ד שלמעלה עונשין בכרת שנשתיירו חמשים שעונשין בהן וא"א לומר שאחר אלו החמשים הוא בכרת שהרי אלו שנותיו של אדם אלא לומר לך שהמת בחמשים משעה שנולד ה"ז כרת מפני שלא חיה אלא כפי השנים שעונשין בהם:

בכל עצב וכו'. גרסינן להא לעיל בפ' תפילת השחר ובפ"ד דתענית:

והיי דלהון חמשין ותרתי. והיכן עוד שתים שיהיו שנותיו נ"ב וקאמר ר' יוסי בר בון וחשיב עוד שתים משנולד עד שגמלתו שאז הביאה אותו כדכתיב עד יגמל הנער והבאתיו וגו' וישב שם עד עולם:

לששים וכו'. כדילפינן ממתי מדבר ולא נגזרה גזירה זו על פחות מבן עשרים:

וכתיב עוד תבוא בכלח. בגימטריא ששים:

וכן ברזלי אומר לדוד וכו'. והא דלא יליף מרישיה דכתיב שם וברזלי זקן מאוד בן שמנים שנה משום דכתיב מאוד ויש לומר דמקודם ג"כ ימי זקנה להכי יליף מדקאמר בן שמנים שנה אנכי היום האדע וגו' משמע דשמנים הן שגברו עליו הזקנה:

אפר. כמו עבר ויש לפותרו מלשון אפרתא דמשמהיג אפרתא דזל שפט שהוא מקום שמביאין שם למכור ולקנות וכלומר שאם כבר הביא חמשים ועשה דבר שהוא בכרת א"כ יאכל הרבה ויהי' שמח וכן אם הביא כבר ששים ועושה דבר שהוא בעון מיתה יאכל

וישמח וכן תני ר' חנינא להא על האי קושיא וזקן שאכל את החלב וכי מי מודיענו וכו' וכן בהדא דתני שאם חלל את השבת במזיד בלא התראה הוא בכרת ואם זקן חילל את השבת מי מודיענו שהוא בכרת אלא כיני על כרחך דכן הוא דלעניין כרת דיומי איתמר וכהאי דתני המת ליום אחד וכו':

תלה לו הקדוש ברוך הוא שבעת ימי אבלו של שמואל. שמת באותו הזמן כדכתיב וימת שמואל וגו' ואיש במעון וגו' ומדכתיב כעשרת הימים דריש שהן ז' ימי אבלו של שמואל ועוד ג' ימים ויגוף וגו' ור' חגיי דריש בעשרת ימים שבין ר"ה ליה"כ וכו' וזה הי' ג"כ באותו זמן כדכתיב כי על יו"ט באנו וזה הי' יו"ט של ר"ה:

מן דצלי. לאחר שסיים תפלתו נזכר ר' זעיר' מה שאמר לו וחזר בו דמהאי קרא וכל זר לא יאכל קדש לא מצינו למילף דבמיתה הוא מדכתיב לעיל ולא ישאו עליו חטא ומתו בו משום דכתיב בתריה אני ה' מקדשם והפסיק הענין בין ומתו בו כי יחללוהו ובין כל זר לא יאכל קדש:

מתני'. האי ברייתא דלקמיה מסייעא לר' יוחנן דקתני אוכלי תרומה בזדון וכו' והאי רישא בזרים מיירי ובין טהור שאכל תרומה טהור ובין טמא וכו' בעון מיתה:

אוכלי תרומה בכהנים וכו'. כלומר ובכהנים כך הוא טהור שאכל טהור זהו כמצותו ולאפוקי טהור שאכל תרומה טמאה שעובר בעשה:

טמא שאכל טהור וכו' בלא תעשה. כלומר שלוקה הוא אם הוא טמא שאכל טהור וחייב מיתה כדכתיב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו ואם הוא טמא שאכל טמא ה"ז עובר בל"ת אבל אינו לוקה לפי שאינה קדש:

מה חמית מימר וכו'. ומהיכן אתה למד לטהור שאכל טמא שאינו אלא בעשה:

ואחר יאכל וכו'. דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים משמע שדבר שהוא בקדושתו שיאכל מן תרומות הטהורות ולא מן הטמאות וכל ל"ת שהוא בא מכח עשה עשה הוא:

אמר רבי אבינא. דמכאן למדנו לומר שכל לא תעשה הבא מכח עשה אינו אלא עשה דתני בת"כ ממשמע שנאמר כל אשר לו וכו' וטעמא בגין דהדר כתיב וכל אשר אין לו לא תאכלו הא לאו הכי לא הוי אלא בעשה משום דאתי מכח עשה כל אשר לו תאכלו הא אין לו לא תאכלו הוי כל ל"ת וכו':

שמע לה מן הכא. דטהור שאכל תרומה טמאה בעשה דכתיב הטמא והטהור וגו' כאן הוא דהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת הא בתרומה אין הטהור אוכל עם הטמא בקערה אחת לפי שנטמאת וה"ז הטהור שאכלה עובר בעשה:

בקדשים. קושיא היא דמנא לך למידרש מכאן על התרומה הא האי קרא בפסולי המוקדשין כתיב ואימא דהכי דרשינן הא בקדשים ממש אין הטהור והטמא אוכלין בקערה אחת ולחייב עליהן בעשה ומשני ר' יוחנן בר מריא דלא היא דאם בגין קדשים הא כבר למדנו שטהור האוכל קדשי' טמאים בל"ת הוא כדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל:

מתני' פליגא על ר' זעירא. צ"ל דאיהו דקאמר לעיל אני ה' הפסיק הענין. ונראה דגריס לעיל כהנא שאל לרב דהכי אשכחן דרב כהנא תלמידו של רב היה:

התרומה וכו' חייבין עליהן מיתה. ומשני דפתר לה בכהנים מיירי שאם אכלן בטומאת הגוף חייבין עליהן מיתה כדאמרי' לעיל:

והא תנינן חומש. וכי יש חיוב חומש בכהנים האוכלן בטומאה ומשני פתר לה להמתני' לצדדין רישא בכהנים וסיפא דחיוב חומש בישראל:

מתני' מסייעא לר' יוחנן. דזר בתרומה בעון מיתה דהא קתני ואסורין לזרים ואי אמרת דהאי חיוב חומש בזרים מיירי א"כ מאי האי דהדר תני ואסורין לזרים ומשני דפתר לה פחות מכשיעור וכלומר דהא ע"כ אף לר"י קשיא דאם חייבים עליהם מיתה מאי האי דהדר תני ואסורים לזרים אלא ודאי דעל פחות מכשיעור קאי דאין כאן עון מיתה ומיהת אסורין להן מן התורה וא"כ לרב נמי ל"ק דבפחות מכשיעור אין כאן חיוב חומש ומיהת אסורין להן:

והן נכסי כהן. וקאמר ר' בא וכו' דמהכא הוא דילפינן דכתיב לך נתתיו למשחה ויש כאן משמעות לגדולה וכן לסיכה וכן להדלקה כמו משחת שמן:

הייתי אומר. אם מכאן אתה למד א"כ בין שהתרומה והבכורים הן טמאין או טהורין תימא שניתנו להדלקה ולכל צרכיו:

לא בערתי ממנו בטמא. כתיב גבי מעשר שני ודרשינן ממנו אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר את התרומה אם היא בטומאה וש"מ דאם היא טהורה לא ניתנה להדלקה:

מנין למעשר שני עצמו שניטמא וכו'. ופריך ראוי לפדותו ואת אמרת הכין בתמיה כלומר דלמה לי קרא למעשר שני עצמו שניטמא שלא ניתן להדלקה תיפוק ליה דהרי ראוי לפדותו הוא דקי"ל מעשר שני שנטמא פודין אותו אפי' בירושלים ומהיכי תיתי יהא ניתן להדלקה אם יכול הוא לפדותו:

לא אתיא דלא או בלקוח בכסף מעשר שניטמא אמר ר' יהודה. כלומר לא אתיא הא דצריך קרא אלא אם או דאיירי בלקוח בכסף מעשר וכדאמר ר' יהודה לעיל בפ"ג דמעשר

שני דתנינן הלקוח בכסף מעשר שניטמא יפדה ר' יהודה אומר יקבר והלכך איצטריך קרא דאינו ניתן להדלקה אלא שצריך לקוברו:

אוף בביכורין שנטמאו דברי הכל. כלומר והא דאמרינן במעשר שני שניטמא לא ניתן להדלקה אוף בביכורים שנטמאו כן ולדברי הכל והיינו אף לר"ש דפליג במתני' דלקמן דקתני יש במעשר ובביכורים מה שאין בתרומה וכו' ואסורין לאונן ור"ש מתיר דתרומה קרנהו רחמנא ומותרין לאונן כמו התרומה והלכך קמ"ל דלענין שאסור לבערן בטומאה ד"ה מודים בה דשוה בכורים למעשר ולא לתרומה:

הרי אלו וכו' תמן תנינן. בפ"ב דחגיגה נוטלין לידים וכו' וגרסינן ג"כ להסוגיא שם:

תמן את אמר אין המעשר טעון רחיצה. כדתנינן הכא מה שאין כן במעשר וחדא מינייהו רחיצת ידים והכא בחגיגה את אמר המעשר טעון רחיצת ידים ומשני הן דתימר טעון רחיצה רבנן וכו' כדפליגי בהא. דתמן תנינן. בפ' י"א דפרה:

כל הטעון ביאת מים מד"ס. שמן התורה טהור הוא וחכמים גזרו עליו טומאה כהאי דתנינן בסוף מס' זבים אלו פוסלין את התרומה וכו' וסתם ידים אחת מהן שאם לא נטלן פוסלין את התרומה ומטמאין את הקדש דלענין קדש נתנו עליהן דין שיטמא אותו להיות קרוי טמא ולפסול עוד את הרביעי:

ומותר בחולין ומעשר דברי ר"מ. והיינו דתנינן הכא דאין המעשר טעון רחיצת ידים:

וחכמים אוסרין במעשר. וקס"ד דלענין רחיצת ידים קאמרי והיינו כדתנינן בחגיגה. ופריך ולא שמיע הא דאמר ר' שמואל בשם ר"ז דמהו דקאמרי חכמים דאסורין במעשר שנפסל גופו מלאכול במעשר אם אכל א' מאלו שפוסלין את התרומה כגון האוכל אוכל ראשון וכו' כדקחשיב התם ולא לענין רחיצת ידים קאמרי:

מאי כדון. והשתא הדרא רומיא דמתני' אהדדי:

הן דתימר וכו'. אלא הכי תתרץ דהן דאת אמר המעשר טעון רחיצה ברוצה לאכול אותו והא דתימר דאין טעון רחיצה ברוצה ליגע אותו:

לא הוא רוצה לוכל הוא רוצה ליגע. בתמיה וכלומר דעל כרחך דמה שאתה מחמיר באכילת מעשר היינו משום שהוא בעצמו רוצה ליגע בו ולאוכלו דאי לא תימא הכי אלא דהחומרא משום אכילה בלבד היא ואע"פ שלא נגע בו וכגון שחבירו תחב לו בכוש וכיוצא בו א"כ היא גופה קשיא אמאי החמירו באכילת מעשר כל כך הרי לא נגע בו:

אלא משום נטילת סרך. כלו' אלא דהיינו טעמא דהצריכו שם רחיצת ידים במעשר דמיירי לאכילה משום סרך תרומה הוא שלא יבא לאכול תרומה בלי נטילת ידים ופריך והיכי מצית אמרת הכי דלאכילה מיירי ומשום סרך תרומה והתנינן התם נמי תרומה

וכי יש תרומה משום נטילת סרך כלומר וכי נימא דגם בתרומה לאכילה היא דמיירי ומשום סרך בתמיה אלא ודאי דלענין נגיעה קאמר וא"כ ה"ה לחולין ולמעשר דקתני התם והדרא קושיא לדוכתה:

אלא בחולין שנעשו על גב הקדש. מיירי התם וה"ה למעשר ופריך וחולין שנעשו ע"ג הקדש וכי לא כחולין הן:

תיפתר אי כר"ש בן אלעזר. דתני בברייתא משום ר"מ הידים תחילה לחולין והיינו לחולין שנעשו ע"ג טהרת הקדש דס"ל כקדש הן וחשובים כתחילה לטמא את השני והשלישי ולפסול הרביעי ושניות הן לתרומה לפסול את השלישי:

אי כר"א בר' צדוק דתנינן תמן. בסוף פ"ב דטהרות וחולין וכו' הרי אלו כתרומה לטמא להראשון ולהשני ולפסול את השלישי:

הלכה ב

מתני' **שהמעשר והבכורים טעונין הבאת מקום**. לירושלים כדקאמר בגמרא דכתיב והבאתם שמה וגומר מעשרותיכם ותרומת ידכם אלו הן הבכורים דכתיב ולקח הכהן הטנא מידך:

וטעונין וידוי. דכתיב במעשר ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי וגו' ובביכורים כתיב וענית ואמרת לפני ה' אלהיך וילפינן ואמרת ואמרת והן טעונין וידוי אפי' כשהן לבדן אבל תרומה לבדה אינה טעונה וידוי אלא אם כן יש לו כל הני דכתיבי גבי וידוי בערתי וגו' וגם נתתיו ללוי כדמפרש לה לעיל בפ"ה ממעשר שני:

ואסורין לאונן. דכתיב גבי מעשר לא אכלתי באוני ובביכורים כתיב ושמחת בכל הטוב ודרשינן שאינן נאכלין אלא בשמחה ובגמרא הכא אמרו מדכתיב גבי וידוי בערתי הקדש הקדש שנאמרו למעלה ואלו הביכורים:

ור"ש מתיר. להביכורים לאונן דתרומה קרנהו רחמנא ותרומה נאכלת לאונן ואין הלכה כרבי שמעון:

וחייבין בביעור. דכתיב גבי מעשר בערתי הקדש מן הבית וילפינן גם להביכורים דכתיב הקדש לרבות האמור בפרשה שלמעלה:

ור"ש פוטר. לבכורים מביעור דהרי הן כתרומה ותרומה אינה מתבערת מן העולם כמעשר ואין הלכה כר"ש:

ואוסרין כל שהן מלאכול בירושלים. כלו' אם נתערב מהמעשר ומהביכורים לאחר שנכנסו לירושלים בחולין הרבה אוסרין הן בכל שהן לפי שבירושלים דבר שיש לו מתירין הן שהרי הבעלים יכולין לאכול שם הכל בקדושת מעשר וכן הכהן יכול לאכול

הכל בתורת ביכורים אבל אם נתערבו חוץ לירושלים לא מיקרי דבר שיש לו מתירין מפני שיכול להעלותן שהרי צריך להוציא ולטרוח עד שיעלה אותן:

וגידוליהן אסורין מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה. כלומר וכן הדין בגידוליהן אם זרען אחר שנכנסו לירושלים ואותן הגידולין נתערבו בחולין אסורין הן בכל שהן והאי דקאמר אף לזרים ולבהמה ה"ק אע"פ שהגדולין אסורין הן לזרים אם הן גדולי בכורים ואם גדולי מעשר הן אסורין לבהמה דאע"ג דתנינן לעיל בפ"ט דתרומות דגדולי מעשר שני וביכורים חולין היינו אם זרען חוץ לירושלים אבל אם זרען אחר שנכנסו לירושלים הרי הגדולין אסורין לזרים בבכורים ולבהמה במעשר מפני שיש לו לאכול אותן בירושלים בקדושתן כמו הבכורים והמעשר בעצמן ומכיון שכן ס"ד אמינא דהוי כדבר שאין לו מתירין הלכך קמ"ל דלא אמרינן כן אלא שאפ"ה כדבר שיש לו מתירין הן שהרי יכול הוא לאכלן שם בקדושתן ולפיכך בין הן עצמן ובין הגדולין שלהן אוסרין תערובתן בכל שהן בירושלים:

ור"ש מתיר. לתערובתן אפילו בירושלים ואין הלכה כר"ש:

הרי אלו במעשר ובבכורים משא"כ בתרומה. דכל אלו ששנינו אינו כן בתרומה כדפרישית וכן בענין הגידולין דאע"ג דתנינן גבי תרומה גדולי תרומה תרומה היינו כל זמן שלא נתערבו כדאמרינן לעיל בפ"ט דתרומות דגזרו חכמים על הגידולין שיהו אסורין לזרים משום תרומה טמאה ביד כהן דלא לישהי ואתי לידי תקלה אבל אם אותן הגדולין נתערבו בחולין אין להן דין תרומה לפי שהן כחולין לכל דבר מלבד שהן עצמן אסורין לזרים והיינו דקתני הכא משא"כ בתרומה:

גמ' **טעונין הבאת מקום וכו'**. כמפורש במתני':

עד כדון מעשר וכו'. אחייבין בביעור קאי וקאמר כהאי דאמר ר' יעקב וכו' הקדש העליון משמע הקדש שנזכר למעלה בפרשה והן הבכורים:

תנינן כל אילין מיליא ור"ש פליג. אנן תנינן באלו דברים דר"ש פליג באסורין לאונן ובביעור וגבי וידוי לית ר"ש פליג בביכורים ומ"ט וקאמר דמשום דוידוי זו קרייה של הפרשה כדכתיב והלכך לית ר"ש פליג בהא דכתיב בהו וענית ואמרת וילפינן מואמרת דגבי וידוי שאף על הבכורים מתודה ואפי' אין לו אלא הן לבדן:

כיני מתני' ואוסרין וכו' ור"ש מתיר. כלו' כן אנחנו מפרשי' דר"ש פליג אתרווייהו בביכורים על תערובות עצמן ועל גידוליהן כדמסיק לקמן:

ואף לזרים ואף לבהמה ר"ש מתיר. וכן הוא מתיר לתערובות בביכורים אף לזרים ולמעשר בגידולין אף לבהמה כדלקמן:

ואוף רבנן מודיי ליה מן דהוא מותיב לון וכו'. כלומר ממה ששמענו דר"ש משיב להן לרבנן בענין תשובה עצמה מודו ליה ומ"מ לדינא פליגי עליה כדמפרש טעמייהו לקמן:
אין אתם מודין בהן וכו'. כך השיב להם וכי אין אתם מודים במקום שהן מותרין לזרים שהן מותרין גם לבהמה וא"כ אמור מעתה וכי יש מחיצה לזרים גבי מעשר הלא לא נאסרו לזרים משנכנס לירושלים דאדרבה שם מקום אכילת מעשר הוא וה"נ וכי יש מחיצה לאכילת בהמה לענין איסור הגדולין ממה שגדלו אחר שנכנס המעשר לירושלים וזרעו שם אלא דכשם שאין מחיצה לזרים כך אין מחיצה לאכילת בהמה להגידולין:
רבנן אמרין וכלומר ולרבנן מאי טעמייהו השתא הא ודאי בענין מה שהשיב להם מודים הן שאין שייך איסור מחיצה לזרים גבי מעשר וקאמר דהיינו טעמייהו דאמרין ירושלים עשו אותה כדבר שיש לו מתירין כמה דתימר דבר שיש לו מתירין אוסר כל שהוא ודכוותה ירושלים אוסר כל שהוא כצ"ל וכדפרישי' במתני' משום שהרי יכול לאכול בקדושה לפיכך כדבר שיש לו מתירין הוא ואוסר בכל שהוא:
מה פליגין ר"ש ורבנן. גבי מעשר דוקא בגידולין שלו אבל בעירובין והיינו במעשר עצמו שנתערב בחולין אף ר"ש מודי שצריך לאכול בירושלים הכל בקדושת מעשר וכדמפרש טעמיה מה בין וכו' משום דעירובין בעינן הן שנתערב המעשר בעודו בעין אבל הגידולין שלו כבר בטלו אחר שזרע אותו:
במה דר"ש מודי לרבנן. ובמה הוא מודה להן בעירובין דוקא בעירובי מעשר אבל בעירובי ביכורים כגדוליהן הן לר"ש וכן היה ר"ש אומר וכו' ברייתא בתוספתא היא ובספרים שלפנינו לא גריס בתוספתא אלא גידוליהן ומפרש טעמא לר"ש מה בין מעשר וכו' משום שהמעשר אין לו עלייה דלא מצינו עלייה במעשר אבל בביכורים עולין הן באחד ומאה הלכך מקיל בהו ר"ש בהתערובת כמו בהגדולין:
הוי מה דר"ש מודי לרבנן וכו'. כלומר שמעינן ממה שאמרנו לר"ש דבדבר שאין לו עלייה הוא דמודי להו לרבנן ואם כן ש"מ נמי דבמאי הוא דמודי ר"ש באותה סאה שהעלה מתוך מאה שהיא טעונה מחיצה וטעונה הנייה וכלומר שאם נפלה סאה מעשר לתוך מאה חולין בירושלים והעלה אותה סאה והרי אין למעשר עלייה וא"כ בהא פליגי דלר"ש אותה סאה דוקא היא כמעשר דלא נתבטלה וטעונה מחיצה לאכלה בירושלים וטעונה הנייה כלומר כהניית מעשר שלא ניתן אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה והשאר לא מחמיר בהו ר"ש דהא דאמרינן דמודה הוא בעירובי מעשר לפי שאין לו עלייה היינו לאותה הסאה עצמה שלא נתבטלה ונוהג בה קדושת מעשר ולרבנן כולהון טעונות מחיצה

וטעונין הנייה כקדושת מעשר שהתערובת סאה עושה להכל שיהא קדושת מעשר עליהן הואיל והוא יכול לאכול כולן שם:

אנא בן עזאי דהכא. כך היה דרכם כשהלכו לאיזה מקום אמרו הריני כבן עזאי בשוקי טבריא שאמר כל חכמי ישראל דומים עלי כקליפת השום ודוגמתו תמצא לעיל בפ"ו דפאה ובפ' עגלה ערופה גבי רב דאזל לחד אתר ואמר אנא בן עזאי דהכא:

אתא חד סב ושאיל ליה. הני רומיא דמתני' אהדדי דלעיל אמרינן בפ"ט דתרומות גדולי תרומה תרומה וכו' אבל טבל ומעשר שני וכו' והביכורי' גידוליהן חולין א"כ תמן את אמר גידוליהן של מעשר ובכורים מותרין והכא במתני' את אמר גידוליהן אסורין:

א"ל האי דתימר התם גדוליהן מותרין בדבר שזרעו כלה בארץ מיירי והן דתימר הכא גידוליהן אסורין בדבר שאין זרעו כלה והקשה לו והתנינן שם איזהו דבר שאין זרעו כלה וכו' וכי הלוף והשום והבצלים חייבין בביכורים הן:

אמר אזל בן עזאי דהכא. הלך לו מה שהתפאר בעצמו אנא בן עזאי דהכא מה שאמרת שהרי אין אתה יודע להשיב ואתא ר' יוחנן ושאל זה לר' ינאי רבו וא"ל למעשר הושבה על המעשר קאי זה ששנינו הגדולין אסורין ושפיר מיתוקמא בדבר שאין זרעו כלה שהמעשר נוהג בלוף ושום ובצלים:

מחלפיה שיטתיה דר' יוחנן. דמשמע שקיבל תשובה זו מר' ינאי דעל המעשר בלחוד קאי והא תמן בעלמא למאי ששנינו במס' זבים בפ"ה הנושא את הנבילה ואת מי חטאת שיש בהן כדי הזייה מטמא שנים ופוסל אחד ומשמע דוקא במשא הוא שמטמאין בגדים אבל לא במגע ואמר ר' יהושע בן לוי על זה לקרנה של נבילה הושבה כלומר להרישא ולעיקר דין של נבילה הושבה זו המתני' דהנוגע בנבילה אינו מטמא בגדים לפי שאינו אלא מטמא אחד ופוסל אחד במגע שלה אבל למי חטאת שיש בהן כדי הזייה ס"ל לר' יהושע בן לוי שאף הנוגע בהן מטמא בגדים לפי [שלא] אפשר שיגע במים ולא יסיט אותן:

וא"ל ר' יוחנן לא כן אולפן רבי דאיתי נגרוס שנים. כצ"ל ובספרי הדפוס כתיב כאן מלות זרות וכלומר לא למדתנו רבינו שיש במשנה שאנחנו גורסים לשנים אלו שדין אחד להן והיא מתני' דפ"ק דכלים למעלה מהן נבלה ומי חטאת שיש בהם כדי הזייה הן מטמאין את האדם במשא לטמא בגדים במגע וחשוכי בגדים במגע אלמא דדין אחד להן שאין מטמאין את הבגדים במגע וא"כ במתני' דזבים דגרסינן לשנים אלו ג"כ דין אחד להן הכי שמעינן לר' יוחנן דאמר לריב"ל כן:

ואמר אוף הכא וגידוליהן. כלומר מעתה קשיא לר' יוחנן דקיבל כאן להתשובה מר' ינאי דלמעשר בלבד הושבה ואמאי לא אמר לו אוף הכא הא אנן וגידוליהן תנינן במתני'

דמשמע דקאי על המעשר ועל הבכורים והאיך אתה אומר דעל מעשר בלבד הושבה וזהו מחלפה שיטתיה דר' יוחנן דהתם לא קיבל מריב"ל לומר דעל הנבילה בלבד קאי ומשום ששנינו להשנים בחד בבא וא"כ דין אחד להם והכא קיבל תשובה זו מר' ינאי:

ועוד מן הדא. דדרשינן מלא תוכל לאכול בשעריך וגו' ותרומת ידך דבאיזה מעשר נאמר כאן במעשר הטהור שנכנס לירושלי' ויצא שקלטוהו מחיצות ובהאי קרא כתיב נמי בכורים וכדמסיק הקושיא ואימר אף בגידולין כן דשוין הן הבכורים למעשר וכדמשמע ממתני' דהכא וקשיא להא דתנינן בתרומות דגידולי מעשר וביכורים חולין:

ועוד מן הדא דתני וכו'. ותוספתא היא במכילתין פ"ק ולא גריס שם בשם ר"ש והכי גריס חומר במעשר שני מה שאין בתרומה שהמעשר שני קנה את הקנקן כדתנן בפ"ק דמעשר שני שאם קנה קנקן ביין קונה המעשר גם להקנקן:

ואוסר דמיו שדמי המעשר הן בקדושת מעשר:

ועירובו וספק עירובו כל שהוא. אוסר בכל שהוא. ואסור לאונן ואין מדליקין בו את הנר מה שאין כן בתרומה קתני מיהת עירובו וספק עירובו אוסר בכל שהוא ואימר אף בגידולין כן דלא יהא חמיר ספק עירובו מגדולין שלו וקשיא על מתני' דתרומות:

אמר ר' הילא. דל"ק הני מתני' אהדדי דהאי דתימר כאן דגדוליהן אסורין רבנין היא והן דתימר בתרומות גידוליהן מותרין ר"ש דמתני' היא דפליג בגידוליהן:

והתנינן. בתרומות שם גדולי הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותן מדרבנן וכפי הזמן שהיו שוין בשעת זריעה לאיזה דבר הוא פודה אותן לא מפני קדושה שיש בהן ואוף הכי נמי יטענו מחיצה מפני קדושה שיש בהן וכלומר שאם נכנסו למחיצת ירושלים וזרען שם יתפוס הקדושה שבהן לאכלן בקדושת מעשר ממש ואמאי קאמרת דלענין פדייה מחמירין עליהן מפני שבאו מקדושת מעשר ולענין שאר דברים חולין הן:

ר' ירמיה ור' אימי בשם רשב"ל. קאמרי לתרץ רומיא דהני מתני' דהן דתימר בתרומות דגידוליהן מותרין לענין היתר זרות דבגדולי בכורים אין בהן איסור זרות אם זרע חוץ לירושלים וכן במעשר אין בהן קדושת מעשר ממש והן דתימר כאן גדוליהן אסורין לענין איסור מחיצה שאם לאחר שנכנסו לירושלים זרען תפסה בהן איסור מחיצה ואף גידוליהן אסורין:

הרי אלו וכו' תמן תנינן. לעיל בפ"ה דמעשר שני גבי וידוי דאומר וגם נתתיו זה תרומה ותרומת מעשר ואם כן תרומה טעונה וידוי והכא את אמר מה שאין כן בתרומה אלמא אינה טעונה וידוי:

אמר ר' הילא תניי תמן וכו'. כלו' דר' הילא מוסיף להקשות דהא תני תמן בחדא ברייתא דהתרומה וכן הביכורים טעונין וידוי להנותנן לכהן שאומר נתתי ולכהן הנוטלן שאומר שאכלן בקדושתן:

אמר ר' זעירא. לתרץ הרומיא דמתני' ודברייתא דרבנין דתמן סברין לומר וכן רבנין דהכא אמרין כן דהא דקאמר מה שאין כן בתרומה מפני שמי שיש לו מעשר בפני עצמו מתודה הוא אבל תרומה אינה כן אלא מי שיש לו תרומה בפני עצמה אינו מתודה וכי תנינן התם דיש לה וידוי אם הוא מתודה על הכל מתודה הוא גם על התרומה עמהן:

מתני' אמרה כן. דאפי' יש לו תרומה בפני עצמה מתודה הוא דהא תנינן שם ישראל וממזרים מתודין וכו' ר"מ אומר אף לא כהנים ולוים שלא נטלו חלק בארץ ר' יוסי אומר יש להם ערי מגרש ויכולין להתודות והשתא מה אנן קיימין בהא דקאמר ר' יוסי דאף הכהנים יכולין להתודות מפני ערי מגרש ומקלט שיש להן אם בתרומה ועם המעשר שלו הן בתמיה וכי המעשר של כהנים הוא ואלא על כרחך כי אנן קיימין בתרומה לבדה וא"כ קשיא על דר"ז דבעי למימר דבתרומה לבדה אינו מתודה:

אמר ר' הילא. דלאו מילתא היא דלא שמעינן מהא דר' יוסי מידי לענין תרומה לבדה אלא דשמעינן דמי שיש לו מעשר בפני עצמו מתודה הוא כדקאמ' דאף הלוים מתודין והרי אין להם אלא מעשר בלבד וכן שמעינן דמי שיש לו בכורים בפני עצמן דמתודה כדקתני דהכהנים מתודין וזהו מפני הבכורים בלבד וכהאי ברייתא דלעיל דאף הנוטלן מתודה:

שמעינן מי שיש לו תרומה בפני עצמה מתודה. בתמיה דהשתא לא שמעת מידי לתרומה דהכהנים מפני הביכורים והלוים מפני המעשר מתודין ולעולם תרומה בלבדה אינו מתודה עליה:

הלכה ג

מתני' **יש בתרומה וכו' אוסרין את הגורן**. ואחר שנקבע למעשרות אסור לאכול מהן עד שיפריש תרומה ומעשרות מה שאין כן בבכורים:

ויש להן שיעור. מעשרות מדאורייתא ותרומה יש לה שיעור מדרבנן א' מחמשים ואסמכוה רבנן אקרא דכן מצינו בתרומת מדין אבל בכורים אין להן שיעור ואע"ג דתני הכא בריש פרק דלקמן הבכורים אחד מששים מ"מ לא מצינו רמז לזה מהמקרא אלא שחכמים השוו אותן לפאה שהיא אחד מששים:

ונוהגין בכל הפירות. אבל בכורים אינן נוהגין אלא בשבעת המינין:

בפני הבית ושלא בפני הבית. מן התורה נוהגין תרומה ומעשרות בא"י אף שלא בפני הבית והיינו עד שלא נבנה בית ראשון אבל משגלו הא אמרינן לעיל בפ"ו דשביעית דאף

בזמן בית שני מדרבנן הן דמאליהן קבלו את המעשרות אבל בכורים אינן נוהגין אלא בפני הבית דכתיב תביא בית ה' אלהיך:

ובסקריקין ובגזלן. משנתייאשו הבעלים אבל בכורים אפי' נתייאשו הבעלים אינן מביאין משום שנאמר אדמתך כדאמרינן לעיל בפ"ק:

מתני' **יש בבכורים וכו' נקנין במחובר לקרקע**. שחל ביכורים על המחובר לקרקע ולכתחילה מצוה להפרישן במחובר כדתנן לקמן בריש הפרק יורד אדם לתוך שדהו וכו' ואשר בארצם כתיב כדיליף בגמרא אבל תרומה ומעשרות אינן חלין במחובר לקרקע:

ועושה אדם כל שדהו בכורים. דכתיב בכורי כל:

וחייבין באחריותן. דכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא וגו' כדיליף לעיל בפ"ק לתרומה דצריך שישייר גם חולין וכן במעשרות:

וטעונין קרבן. דמצוה לכתחילה להביא עמהן קרבן שלמים כדיליף בגמרא נאמר כאן ושמחת בכל הטוב ונאמר להלן שמחה ושמחת בחגיך מה להלן שלמים אף כאן שלמים:

ושיר. משהגיעו לעזרה היו אומרים ארוממך ה' וגו' וקאמר בגמרא נאמר כאן שיר כלומר דנאמר ושמחת ונאמר להלן ביחזקאל והנך להם כשיר עגבים מכאן דדבר שהוא בשמחה הוא בשיר:

ותנופה. כדדריש ר"א בן יעקב דכתיב והניחו לרבות שטעונין תנופה ולינה אע"פ שלא הביא עמהן קרבן:

מתני' **תרומת מעשר וכו' ניטלת מן הטהורה וכו'**. כדילפינן לעיל ריש פ"ב דתרומות דתרומת מעשר תורמין מן הטהור על הטמא וכן א"צ לתורמה מן המוקף:

גמ' **ניחא התרומה אוסרת את הגורן**. וחסר כאן סיום הקושיא והמעשר אוסר את הגורן כלומר בתרומה שהיא בתחילה ניחא שתולה בה איסור הגורן עד שיפרישה אבל היאך תולה בהפרשת המעשר דנהי דמשהוקבע למעשרות צריך הוא להפרישן מ"מ מכיון דכבר תני להתרומה ממילא ידעינן שלאחר הפרשת התרומה מפרישין המעשרות כסדרן ומדקא חשיב גם למעשר שאוסר את הגורן משמע אע"פ שלא הפריש התרומה נאסר הגורן עד שיפריש המעשר והיכי משכחת לה הרי התרומה לעולם קודמת היא ומשני תיפתר דמשכחת לה שהקדימו הלוי להכהן ונטל המעשר בשבלים דפטור הוא מתרומה גדולה כדאמר ר' אבהו וכו' לעיל בפ"ק דחלה בהלכה ד' ואע"ג דבמעשר ראשון קאמר ואנן הכא במעשר שני איירינן הא אמרינן התם לקמן דאף מעשר שני שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה דגמרינן ממעשר ראשון ועלה הוא דקא סמיך הכא:

גמ' **נקנין במחובר לקרקע וכו'**. כמפורש הכל במתני':

הדא דתימר בשאין עמהן קרבן. דאין הקרבן אלא למצוה לכתחילה אבל אינו מעכב והלכך איצטריך למיחשב לינה אבל אם יש עמהן קרבן בלא כך טעון היא לינה מחמת הקרבן והא גופה קמ"ל דאין הקרבן מעכב:

גמ' **ר' מישא וחד מרבנין וכו'**. לא פליגי אלא חד מדייק מהרישא דזאת אומרת שהפירות הטמאין חייבין בביכורים מדקתני דתרומת מעשר שוה להן דניטלין מן הטהור על הטמא א"כ אלו שנטמאו חייב להפריש עליהן בכורים ואידך מדייק מהסיפא דקתני תרומת מעשר אוסר את הגורן כתרומה משמע דלפעמים איסור הגורן תלוי בו ואע"פ שאין כאן תרומה והיינו אם הקדימו להמעשר ראשון בשבלים וכו' כדלעיל בהלכה ג' דאין כאן תרומה ומפריש הלוי תרומת מעשר שבו ואז הותר לו המעשר:

הלכה ד

מתני' **אתרוג שוה לאילן וכו'**. לענין ערלה ולרבעי מונין לו משעת חנטה כאילן וכן לשביעית שאם חנט בששית ונגמר בשביעית פטור הוא מן הביעור ולענין מעשרות הרי הוא כירק שהולכין אחר שנת לקיטתו ואם נלקט בשנה שניה מתעשר מעשר שני ואם בשלישית מעשר עני:

גמ' **אם לאילן למה לירק וכו'**. כלומר הא כיצד דאם אתה אומר שהוא שוה לאילן לשביעית א"כ אם נחנט בשביעית פטור הוא ממעשרות והדר אמרת שלענין מעשר הולכין אחר לקיטתו כירק ואם נלקט בשמינית חייב הוא במעשרות:

תמן. בבבל אמרין דהולכין בו להקל לענין שניהן כגון אם נכנס מששית לשביעית דהרי הוא לבעלים ופטור מן הביעור הואיל וחנט בששית וכדין אילן ופטור הוא ממעשרות דנלקט הוא בשביעית וכדין ירק:

אמר לון רב המנונא. א"כ היאך אומרים אתם דבתרה בדבר שאח"כ כגון אם נכנס משביעית לשמינית והרי הוא הפקר שחנט בשביעית כדין אילן ויהא חייב במעשרות כדין ירק שהרי נלקט הוא בשמינית:

והבקר חייב במעשרות. בתמיה וסיומא דקושיא היא דלדבריכם צריך הוא שיהא כך בנכנס משביעית לשמינית והאי לא מצית אמרת דהרי מכיון שכבר דין הפקר לו מחמת שחנט בשביעי' היכי מחייבת ליה בתר הכי למעשרות וכי הפקר חייב במעשרות:

אמר ר' יוחנן. דהכי פירושא דמתני' ול"ק דהא דאמרן לענין מעשרות הולכים בו אחר לקיטה כירק היינו בשאר שני שבוע ולענין אם מתעשר מעשר שני או עני כדפרישית במתני' ובשביעית את מהלך בו לענין הכל כאילן כדמפרש ואזיל היך עבידא בשאר

שני שבוע אם נכנס מחמישית לששית ששית ומתעשר מעשר עני כדין ששית הואיל ונלקט בששית:

מששית לשביעית ששית. ומתחייב במעשרות דהואיל ואמרו דלגבי שביעית עשו אותו כאילן א"כ גם לענין מעשרות הולכין בו אחר חנטה בששית לשביעית:

נכנס מחמישית לששית ולשביעית. לפי שעומד לפעמים ב' וג' שנים על האילן עד שיגמר כולו:

ולקטן בשביעית. כלומר כל מה שלקט ממנו בשביעית דין ששית לו כדאמרן דכל שהוא בשביעית הולכין בו להחמיר לענין מעשרות וקמ"ל דבכה"ג המעשר שלו כדין ששית ולא כדין חמישית שהוא מעשר שני ומשום דמיהת נלקט הוא אחר שעבר עליו ששית:

לקטן מששית ששית. כצ"ל וכדלעיל:

נכנס מששית וכו' לשמינית ולקטן בשמינית. הולכין בו הכל כשמינית וחייב במעשרות:

רבותינו וכו' למעשרות ולשביעית. הולכין בו אחר הלקיטה:

הכל מודין. שלענין ר"ה שלו אין הולכין בו כירק שר"ה שלו תשרי אלא כאילן ור"ה שלו בט"ו בשבט:

ר' יוחנן שאל לר' יונתן. איזה שבט אמרו שבט דחדשים וכסדרן של שנים שאנחנו מונין לחדשי הלבנה או שבט דתקופה וכסדרן של חדשי התקופות שבשנה מעוברת על הרוב אין התקופה בשבט דחדשים וא"ל לעולם אחר סדרן של שנים הולכין ואפילו בשנה מעוברת:

מעשה בר"ע שלקט אתרוג וכו'. ופריך אי כחומרי ב"ש וב"ה למה לי אתרוג אפי' בשאר כל האילן דלמר ר"ה שלו באחד בשבט ולמר בט"ו בשבט ומאי קמ"ל בהאי מעשה דאתרוג:

תני. דלא כחומרי ב"ש וב"ה נהוג בה אלא כחומרי ר"ג ור"א דמתניתין נהוג בו ופריך ר"ג ור"א על דב"ה אינון הוו כצ"ל. וכך היא הגי' בפ"ק דר"ה סוף הלכה ב' וכלו' בתמיה ואם כחומרי ר"ג ור"א נהוג בו וכי אתיא האי מילתא דידהו אליבא דב"ה הלא לפי הס"ד דחומרי ב"ש וב"ה נהוג א"כ היה זה בתחילת שבט והשתא אם נהג בו ב' עישורין ס"ל דכבר נתחדשה השנה מאחד בשבט וזהו כב"ש ולא כב"ה:

תיפתר. דה"ק בענין דפליגי ר"ג ור"א באתרוג הוא דנהוג בו כחומרי דתרווייהו כגון שחנט קודם ט"ו בשבט של שנה שנייה ונכנס לשלישית דלר"ג הולכין בו במעשר אחר

לקיטתו ועישורו מעשר עני כדין שנה שלישית ולר"א דלכל דבר הוא שוה לאילן והוא חנט בשנייה ועישורו מעשר שני ונהג בו כשתיהן והכל אליבא דב"ה:

מה עשה. הלא מחמת ספק הוא עשה כך דאל"כ היאך נקט חומרי תרווייהו דסתרי אהדדי ואם ספוקי מספקא ליה א"כ היאך יעשה במעשר עני דלמא הדין בו שמעשרו מע"ש והעני הזה יאכלנו חוץ לירושלים וקאמר דכך עשה למעשר הזה שהיה רוצה ליתן להעני קראו בתחלה עליו שם של מעשר שני ופדאו ואח"כ נתנו לעני ואין כאן חשש לכלום:

הלכה ה

מתני' **דם מהלכי שתים**. הוא דם האדם שוה לדם בהמה לענין הכשר זרעים אם הוציאו לשתיה כדתנן בסוף מכשירין:

דם השרץ אין חייבין עליו. משום דם אלא הרי הוא כבשרו כדתנן במעילה ובפ"ו דמכשירין ובנוסחות המשניות גריס ודם השרץ וכו' ופירשו בו שעל דם האדם קאי שלענין זה שוה הוא לדם השרץ שאין חייבין עליו:

גמ' **אם התרו בו**. על דם השרץ לוקה:

והתנינן וכו'. דאין לוקין עליו דהא אין חייבין קתני וקאמר ר' בא דאין חייבין עליו כרת קאמר אבל לוקין עליו ופריך והתני בתוספתא דכריתות יצא דם מהלכי שתים שאין בו אף טומאה קלה ודם השרץ שאין בו טומאה חמורה ומשמע שגם אין בו מלקות:

הדא דתימר. דאין חייבין עליו דוקא אם התרו בו משום דם אבל אם התרו בו משום שקץ לוקה שדמו כבשרו הוא כדפרישית במתני' ובהכי הוא דאיירי רב דקאמר אם התרו בו לוקה:

הלכה ו

מתני' **כוי**. נחלקו בו אם הוא מורכב מן העז ומן הצבי או בריה בפני עצמו הוא ובגמרא הכא אמרי רבנין דבריה בפני עצמו הוא:

כיצד שוה לחיה דמו טעון כיסוי כדם חיה. ומכסין אותו בלא ברכה ואין שוחטין אותו ביו"ט משום דא"א לכסות את דמו בי"ט דלא ידעינן ביה אם מין חיה הוא או מין בהמה ואפר כירה דמוכן הוא היינו לודאי אבל לא לספק:

וחלבו מטמא טומאת נבילה כחיה. לפי שחלב בהמה טהרתו התורה כדכתיב וחלב נבלה וגו' יעשה לכל מלאכה וזה שמא חיה הוא וחלב חיה טמא לפיכך טמא הוא וטומאתו מספק:

ואין פודין בו פטר חמור. דשמא חיה הוא והתורה אמרה תפדה בשה:

מתני' **כיצד שוה לבהמה חלבו אסור**. מחמת ספק כחלב בהמה אבל אין חייבין עליו כרת וכן אין לוקין עליו שאין האיסור אלא מספק:

ואינו נלקח וכו'. כלומר ואע"ג דאמרינן דבמקצת שוה לבהמה הוא היינו לחומרא לאסור חלבו וכן חייב הוא בזרוע ולחיים וקיבה כבהמה אבל אינו נלקח בכסף מעשר לאכול בירושלים דתנינן בפ"ק דמעשר שני דלוקחין בהמה בכסף מעשר ולהקרב שלמים וזה א"א להקריבו דספק חיה הוא ודלא תימא דא"כ מיהת יקח אותו לבשר תאוה לאכול בירושלים כדתנינן שם גבי חיה קמ"ל דאף לבשר תאוה אינו נלקח בכסף מעשר דספק בהמה הוא:

ר"א פוטר. מהמתנות לפי שהכהן מוציא מחבירו ועליו הראיה דבהמה הוא ואין הלכה כר"א דאע"ג דספק הוא התורה רבתה לחיוב מתנות דכתיב אם שה לרבות את הכוי:

מתני' **כיצד אינו שוה לא לחיה לא לבהמה אסור משום כלאים וכו' והכותב וכו' לא כתב לו את הכוי**. שאינו לא חיה ולא בהמה:

אמר הריני נזיר וכו'. כלומר אם חיה הוא או לא או אם בהמה הוא או לא ה"ז נזיר דספק איסורא לחומרא כדתנינן בפ"ה דנזיר ומייתי לה בגמרא:

ושאר כל דרכיו שוין וכו'. בגמרא קאמר לרבות להרובע או הנרבע ממינו שחייב:

גמ' **אזהו כוי וכו'**. רבנין אמרין מין הוא עיקרו. בפני עצמו ולא יכלו חכמים לעמוד עליו מאיזה מין הוא:

פדאו. לפטר חמור בכוי חוזר ופודה אותו בשה לפיכך אם אח"כ מת אחד מהן פטור דהכהן מוציא מחבירו הוא ועליו להביא ראיה דהרי הוא שלו:

גמ' **מתני' דלא כר' אלעזר דתני ר' אלעזר אומר כוי חייבין על חלבו אשם תלוי**. כצ"ל וכך היא הגי' בפרק ד' דיבמות בהלכה ב' ולתנא דמתני' דס"ל אין חייבין על חלבו כרת א"כ אין כאן אשם תלוי דאין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

מתניתא דלא כרב דרב אמר כל שא"א לעמוד על ודאו לא יהו חייבין על ספיקו אשם תלוי כצ"ל. וכך הוא ביבמות שם דפליגי התם בהא ורב ס"ל דבעינן חתיכה מב' חתיכות באשם תלוי כגון ב' חתיכות לפניו א' של חלב וא' של שומן ואכל אחת מהן ואינו יודע איזו אכל דזה אפשר לעמוד אח"כ על ודאו אבל חתיכה אחת ספק היא של חלב ספק היא שומן ואכלו זה אי אפשר לעמוד בבירור על ודאו אינו מביא אשם תלוי וא"כ הך ברייתא דר' אלעזר פליגא על רב דהא כוי אי אפשר לעמוד על ודאו מה הוא ומחייב ליה באשם תלוי:

פתר לה. רב דחלוקין חביריו על דברי ר' אלעזר וכדקאמר הכא דמתני' דידן דלא כר' אלעזר ורב כהך סתמא ס"ל:

ואפי' בשעה וכו'. אהא דקתני אינו נלקח בכסף מעשר וכו' מפרש לה דלא תיקשי מאי קמ"ל פשיטא דמכיון דספק בהמה הוא ספק חיה ואינו קרב שלמים מהיכי תיתי ילקח לבשר תאוה שמא בהמה הוא ובהמה אינה נקחית לבשר תאוה בכסף מעשר הלכך קאמר דהאי מתני' לא צריכא אלא אפי' בשעה שהיו לוקחין בהמה לבשר תאוה כדאמרינן לעיל בפ"ק דמעשרות בראשונה היו לוקחין אח"כ התקינו שלא יהו לוקחין אלא לשלמים וזה לא נלקח בכסף מעשר לאכול בשר תאוה בירושלים אפי' באותה שעה:

וחייב בזרוע וכו'. ומפרש טעם פלוגתייהו דר"א דהוא אמר עכשיו נסתפק הוא לנו דילמא בהמה דילמא חיה הוא לפיכך דהוא אומר פטור מטעם המוציא מחבירו אבל רבנן דאינון אמרין מין הוא עיקרו ובריה בפני עצמו הוא כדלעיל לפיכך הוא דאינון אמרין דחייב במתנות דהתורה רבתה אותו לכך:

גמ' **מתניתא דלא כרבי דתני בברייתא הקדיש וכו' רבי אומר הקדיש את הכוי**. דממ"נ הקדש הוא אם הוא בהמה או אם הוא חיה וה"ה לכותב חייתו ובהמתו לבנו ות"ק כתנא דידן ס"ל:

אמר הריני נזיר וכו'. כלומר בין שאמר כך ובין שאמר כך לעולם אמרינן ספקו לחומרא והוי נזיר כדתנן סוף פ"ה דנזיר:

למה לא תנינן הרובע והנרבע ממינו חייב. וה"ז שוה לבהמה ולחיה וא"ל תניתה להא בסיפא ושאר כל דרכיו וכו' וה"ז ג"כ בכלל:

הדרן עלך התרומה והבכורים

פרק ג

הלכה א

מתני' **כיצד מפרישין הבכורים יורד וכו' תאנה שבכרה וכו'**. אף על פי שלא נגמרו כל צרכן קושרן בגמי לסימן וקורא להן שם ואומר הרי אלו ביכורים ואין צריך לחזור ולקרות להן שם לאחר שיגמרו ויתלשו וטעמייהו דרבנן מפרש בגמרא משום דכתיב הנה הבאתי את ראשית פרי וגו' בשעת הבאה צריך שיהו פרי אבל לא בשעת הפרשה ור"ש ס"ל שצריך לחזור ולקרות להן שם לאחר שיתלשו דדריש ולקחת מראשית כל פרי שאף בשעת לקיחה וקריאת שם צריך שיהו פרי ואין הלכה כרבי שמעון:

גמ' **על דעתיה דר"ש וכו'**. כלומר דלר"ש מעכב הוא קריאת השם בתלוש שאם לא קרא עליהן בכורים אחר שנתלשו לא קדשו כלל לא לענין דמוע ולא לענין חיוב חומש לזר האוכלן ולא לענין מלקות לכהן האוכלן חוץ לחומה לאחר שנכנסו לירושלים ויצאו:

מ"ט דרבנן וכו' אבל בשעת הפרשה כו'. כצ"ל כמפורש במתני':

ר' זעירא בעי. אליבא דר"ש דס"ל שצריך לקרותן בכורים בתלוש ואם כשתייר מהאילן ביכורי יחור אחד במחובר מהו שיתירו חנטו במה שקרא שם על פירות יחור הזה בעוד שחנטו דאפשר הואיל וקרא שם בתלוש על שארי פירות האילן הזה הותרו גם בכורי יחור הזה או דילמא דלר"ש צריך קריאת שם בתלוש על כל הפירות שרוצה להביאן לבכורים וענין בעיא זו בכגון שאין כאן ששים שהוא שיעור הבכורים מדבריהם כדלקמיה עד שיצטרפו בכורי היחור עמהן ולא איפשיטא לר"ש:

תני ר' ישמעאל וכו'. מוסיף הוא על הברייתא קמייתא בתרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כדמפרש מה אית לך שאין מקפידין כגון תרומת הכלוסין וכו' שאלו אינן חשובין וכדאמר נמי לעיל בפ"ב דערלה בהלכה א' שאם נפלה סאה מהן לתוך מאה חולין אין צריך להרים:

הלכה ב

מתני' **כל העיירות שבמעמד**. ענין המעמדות מפורש בפ"ד דתענית שהתקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות ועל כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים ושל לוים ושל ישראל וכו' ובזמן הבאת הבכורים היו מתכנסות כל העיירות שבאותו המעמד לעיר אחת של המעמד כדי שלא יעלו יחידים ומשום ברוב עם הדרת מלך:

ולא היו נכנסין לבתים. מפרש בגמרא מפני אהל הטומאה:

ולמשכים. כשהן משכימים בשחר היה הממונה אומר להן קומו וכו' וקאמר בגמרא שבדרך כשהן מהלכין אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך וכו':

גמ' **כגון יהורב ומכיריו**. יהורב הוא שם משמר הראשון עם המכירים שלו והשייכים אליו וכן ידעיה ומכיריו וכן כולם:

וילינו בבית הכנסת. דקס"ד דלנים ברחוב מפני שהן מרובים וא"כ ילינו בבהכ"נ שהיא גדולה:

מפני אהל טומאה. ויש לחוש גם בבהכ"נ שמא יארע איזה טומאה ויטמאו כולן באהל:

בעזרה וכו'. כלומר עד שהגיעו לעזרה היו מסיימין לפסוק כל הנשמה תהלל יה הללויה ומשהגיעו לעזרה התחילו הלוים בשיר ארוממך כדתנן לקמן:

הלכה ג

מתני' **הקרובים**. לירושלים מביאין תאנים וענבים בעודן לחין והרחוקים מביאין אותן גרוגרות וצימוקין לפי שהלחין אינן יכולין להתקיים בדרך רחוקה:

והשור הולך לפניהן וכו'. והוא הקרבן שלמים דאמרינן בפ' דלעיל שמצוה להביא עם הבכורים ובגמרא פליגי בה דאיכא למ"ד שזה השור הוא לקיץ המזבח ועולה הוא:

ועטרה של זית בראשו. ולפי שהזית משבעת המינין הוא והוא האילן היותר יפה ועלהו רענן:

שלחו לפניהן. שלוחין לאנשי ירושלים להודיען מביאתן ובתוך כך מעטרין את הבכורים שלהן ומפרכסין אותן שנותנין הלחים והיפים שבהן מלמעלה:

הפחות והסגנים. של כהונה ושל לויה ושאר החשובים וכן הגזברים של הקדש יוצאין לקראתן לכבדן:

לפי כבוד הנכנסין וכו'. אם מרובים הן יוצאין לקראתן מרובים ואם מועטים מועטים:

כל בעלי אומניות שבירושלים היו עומדין מפניהן. ואע"פ שאין צריכין לעמוד מפני ת"ח ולהבטל ממלאכתן מ"מ מפני מביאי הביכורים היו עומדין דחביבה מצוה בשעתה ובגמרא הכא אמרו דמטעם זה עומדין מפני גומלי חסד עם המת שמלוין ונושאין אותו וכן מפני נושאי התנוק לברית מילה:

גמ' **עד היכן נקראו**. קרוביס:

עד כדי שהוא יכול לתרום מן המובחר. כלומר שיכול להביאן כמו שהפריש אותן מן המובחר ולא יתקלקלו:

ביקש להביא דבילה. גרוגרות לאחר שנדרסין והן נקראין עיגולי דבילה אם יכול להביא נאמר אם היתה דבילה קעילית שהוא מהמקום המובחר לדבילה מביא ואם ממקום בצרה אינן חשובין כל כך ואינו מביא משם:

פשיטא שהוא מקריב שלמים. לזה השור ההולך לפניהם דכן מסתבר שהרי הבכורים טעונין קרבן שלמים עמהן ומכל מקום אשכחן דפליגי בה דר' אימי אמר שמקריבו שלמים ורב אמר שהוא לעולה לקיץ המזבח ומביא שלמים אחרים עמהן:

יחיד שנתעצל ולא בא. עם בני המעמד מה יעשה שלהביא שור עם הבכורים שלו הרבה הוא להיחיד וקאמר מביא גדי וקרניו מצופות כסף והוא הולך לפני הבכורים שלו:

ועטרה של זית בראשו. לפי שהוא ממין שבעה והעלין שלו יותר יפים משארי מין שבעה:

תני וכו'. לפרש עטרו את בכוריהן דקתני במתני':

וכי יש קטן וגדול בירושלים. כלומר מאחר דקתני הפחות והסגנים וגזברים יוצאין לקראתן א"כ מעתה וכי יש קטן וגדול בירושלים לומר שזה חשוב יותר מאלו ומאי האי דהדר וקתני לפי כבוד הנכנסין היו יוצאין:

אלא כיני מתני'. לא לענין חשיבות קאמר אלא דה"ק באוכלוסין הרבה או מעט לפי רוב הנכנסין היו יוצאין רוב אוכלסין ואם מועטין מועטין:

ולא כן תני תקום והדרת. כתיב מה קימה וכו' ולאפוקי אם בטל ממלאכתו הוא מחמת כך ואמאי קתני כל בעלי אומניות עומדין מלפניהן ומשני שנייא היא הכא שהוא אחת לקיצין פעם אחת לזמנים בשנה אבל מפני זקן אם אתה מחמיר על בעלי אומניות לקום נמצא בטל ממלאכתו כל יום:

ר' יוסי בר' בון וכו'. ולדידיה טעמא דגדול כחן של עושי מצוה וחביבה מצוה בשעתה:

אלא מן קומי אילין דגמלין ליה חסד. שמלוין ונושאין אותו וגדול כחן של עושי מצות:

פעמיים ביום. שלא יהא כבודו גדול מכבוד קונו:

פעם אחת ביום. סגי דהרי לא כן תני וכו' ולא יטריח יותר מפעם אחת:

על דעתיה דר' יוחנן ניחא. כדאמרינן טעמא אלא על דעתיה דר"א א"כ לא יקום כל עיקר שלא יטריח כלל וקאמר ר' יעקב וכו' דה"ק שלא יטריח שלא יראה חבורת זקנים והוא עובר לפניהם בשביל שיקומו מלפניו אלא יסבב הדרך:

בשאילת שלום לתלמיד להרב כמה פעמים ביום צריך לשאול בשלומו למר פעמיים ולמר פעם אחת:

לזקן ד' אמות. כשבא לתוך ד' אמות שלו ואם עבר מלפניו א"צ לעמוד וישב לו:

מ"ט והיה כצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו וגו' עד באו האהלה. ומשה היה נשיא וילפינן כבוד כ"ג ג"כ מכאן:

תרין אמוראין. פליגי בהאי קרא והביטו אחרי משה:

מיחמי. יראו זה הצדיק הזוכה ומזכה לאחרים:

חזי שוקיה. כמה עב וראו כרעיה כמה עבים מפני שאוכל ושותה מן היהודים וכל מה שיש לו הכל מהיהודים:

ארון וכו'. כך הוא הסדר והכהנים כשהן נושאין כפיהם פניהם כלפי העם והציבור פניהם כלפי ארון הקדש:

מפני בנה. כלומר התלמיד בשעה שהוא לומד אין עומד מפני הרב שהוא בנה של התורה שזהו התורה עומדת מפני בנה:

מפני חבר. תלמיד חבר שאינו זקן:

הוון יתיבין. ועוסקין בתורה:

תרתי גבכן. שני דברים אצליכם נגד שורת הדין:
מפסיק. מלמודו וקאים מפני הזקן לפי שהוא חושש להאי תנא דתני וכו' מפסיקין מכתיבתן לק"ש וכו':
כך מפסיקין לתפלה ולהנחת תפילין וכן לשאר מצותיה של תורה ור' אחא חושש להא דר' חנניא בן עקביא שאלו כותבי התורה מפסיקין לכל המצות ולפיכך הפסיק כדי לקיים מצוה זו:
מן דהוה לעי. לאחר שנתיגע כל צורכו בלימוד התורה ורצה לנוח מעט היה יושב לפני בית המדרש בשביל לראות להזקנים העוברין ולקום מפניהן כדי שלא יהא בטל מעסק מצוה:
יהודה בר' חייא. היה רגיל לעלות ולישאל בשלום ר' ינאי חמיו מע"ש לע"ש והיה ר' ינאי יושב במקום אחד ותולה עיניו לראותו ולקום מפניו והיו התלמידים אומרים לא כן למדנו רבינו לזקן ד' אמות ואמר להן אין ישיבה לפני סיני זה ר' יהודה בר' חייה שהוא סיני ופעם אחד נתאחר מלעלות ואמר ר' ינאי לית אי אפשר דיהודה ברי ישנה ממנהגו לבא בכל ע"ש בזו השעה וא"כ לית אפשר אם לא ארעו לגוף הצדיק הזה איזה יסורין דומה שאין לנו יהודה ברבי שנפטר והיה כשגגה היוצא מלפני השליט:
אפי' זקן עם הארץ. לפי שאמר לא בחנם מאריך זה ימים והגון הוא לכבדו:
ר' חנינא מחי. היה מכה למי שלא קם מלפניו ואמר כי אתה רוצה לבטל מצות התורה:
כשהנשיא נכנס וכו'. ברייתא זו נשנית בתוספת' דהוריות:
כד שמעון להאי ברייתא דתני. והיו רוצין לנהוג ולעשות לו כן כדתני חכם שנכנס וכו' וכעס ר"מ על זה ויצא מבית המדרש וא"ל שמעתי שמעלין בקדש ולא מורידין:
ר' זעירא היו רוצים למנותו. לזקן ולא רצה לקבל מפני ענוותנותו וכששמע האי ברייתא דתני חכם וכו' קיבל עליו לאשר מינוהו:
מיקל. היה מבזה לאלו שמתמנין ע"י כסף:
ניעבד נפשין. כעוסקין בתורה שלא לעמוד מלפני זה:
תירגם ר' יעקב. להמקרא הזה ולהסמוך לו הוי אומר נעץ הקיצה וגו' הוא יורה בלשון תמיה וכי יודע הוא יורה אלא הנה הוא תפוש וגו':
הוי אומר בעיתון ממנייה. והוי על זה שאתם מתרצים למנות לזה שהרי וה' בהיכל קדשו זה ר' יצחק בר' אלעזר בכנסת דשער קיסרין לזה היה ראוי למנותו עליכם:
שמעת שממנין בח"ל. לאותן שהן בח"ל אם ממנין אותם בא"י:
הא כל ישיבה שלך. של מינוי הזקנים לא יהא אלא על אדמתך:
על מנת לחזור. כשהולכין לח"ל על איזה זמן וע"מ לחזור ממנין אותן לשעה:

עד זמן דמיתמני רבי. שלו ומינוהו לרבו:
הוה כד מסקום. עני מאד ומלשון מסכן הוא ונתמנו קטנים ממנו והוא לא נתמנה לפי שלא היה לו מזל וכדאמר דבקי הוה במרגליתא ובכל דבר ולא היה לו ככר לחם לאכול:
ושלח ליה ר' אבהו. אגרת אחת ונתן מתנה אחת בתוכה וכתב ליה בשביל מתנה זו שתקבל בכדי הוצאה לעלות לא"י לפי שהיה חושש אפשר שלא ירצה לקבל מתנה וכתב לו כן כדי שיתרצה שזהו למצוה:
מי יגלה. ועוד זאת אמר ר' אבהו שהיה עניו גדול ואמר מי יגלה עפר מעיניך ר' יוחנן לאבוה ריגלותיה איתמני לנמיכות ושיפלות שלו ראית ואתה מנית אותו לחכם ולשמעון בר ווא דמעפריא לשון חשיבות וחביבות הוא מלשון כשני עפרים והוא לא איתמני ממך ריגלותיה מלשון והרגליות משיעבור הימנה:

הלכה ד

מתני' **החליל**. כלי זמר הנשמע קולו למרחוק היה מכה לפניהם בכל הדרך ובירושלים עד שמגיעין להר הבית:
אפי' אגריפס המלך. שהוא בעל נפש גדולה ושררה רבה נוטל הסל בכורים שלו על כתיפו ונכנס וכו' וכדקאמר בגמרא לפי שהיה צריך ליתנו מידו ליד הכהן כדכתיב ולקח הכהן הטנא מידך:
הגוזלות שעל גבי הסלים. לאו דווקא על גבי הסלים היו שלא יטנפו הביכורים אלא סביבות הסלים היו כדי לעטר וליפות הבכורים והן היו קריבין עולות:
ומה שבידם. שגם בידם היו מביאין גוזלות והן ניתנין להכהנים:
עודנו הסל על כתיפו קורא וכו' ר' יהודה אומר. לא היה גומר כל הפרשה בעוד הסל על כתיפו אלא קורא בתחילה עד ארמי אובד אבי וכשיגיע לזה מוריד הסל מן כתיפו ואוחזו בשפתותיו עד שמניח הכהן את ידו תחתיו ומניפו וקורא מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח וקאמר בגמרא שמניחו בקרן מערבית דרומית בדרומה של קרן והשתחוה ויצא והלכה כר' יהודה:
מתני' **בראשונה וכו' נמנעו מלהביא**. אלו שאין יודעין לקרות שלא יתביישו:
התקינו וכו'. ובגמרא קאמר דסמכו על הכתוב ועניתָ ואמרת ואין ענייה אלא מפי אחר:
בקלתות. ובסלים של כסף מצופות או בשל זהב:
בסלי נצרים. ענפים או שבטים של ערבה קלופה:
והסלים. של העניים עם הבכורים ניתנים לכהנים אבל של עשירים היה הכלי חוזר לבעליו ובגמרא דב"ק איתמר מכאן אמרו בתר עניא אזלא עניותא:

גמ' **כיני מתני**'. כלומר כך הוא הטעם דקתני במתני' נוטל הסל על כתיפו וכו' משום דכתיב ולקח הכהן הטנא מידך כמפורש במתני':

איתּ תנייא תני. מחליף ממתני' הגוזלות שעל הסלים ניתנין לכהנים ומה שבידו הן לעולות וטעמא דהאי תנא כדי לסמוך מתנה למתנה דכמו שהבעלים נותנין סל הבכורים לכהנים כך הגוזלות שעליהן לכהנים:

לא היו נותנין את הגוזלות וכו' כדפרישית במתני':

חוזר להגדתי היום. לאחר שהגיע לארמי אובד אבי ומוריד הסל והכהן מניח ידו תחתיו ומניף חוזר ומתחיל הגדתי היום עד שגומר הפרשה:

וכי יש אדם מגיד וחוזר ומגיד. ומשני קיימינה להאי ברייתא דזה אינו נקרא חוזר ומגיד אלא כאדם האומר כבר הגדתי לזה בתחילה וכדי שיאמר כל הפרשה אחר התנופה:

הנחה מהו שתתיר למחוסרי זמן. כגון הכא שלאחר שגומר כל הפרשה תנינן שמניחו והנחה זו מתירתן ואם הניחו מקודם שקרא דהוי מחוסר זמן מהו שתתיר אותו:

הדא דתימא. דמספקא ליה להונא כשחזר ונטלן ממקום שהניחן אם הנחה שעשה מתירתן אע"פ שלא חזר והניחן אבל אם היו במקומן שלאחר שהניחן לא נטלן א"כ כבר כהניחן הן ופשיטא שמתירן שהרי אין הקריאה מעכבת אלא הנחה היא שמעכבת והרי קיים מצות הנחה:

הניחן בלילה. אם הנחה כזו הנחה היא דהויא כמחוסר זמן:

הניחן וכו' כלומר שמפרש להניחן דקתני במתני' והיכן מניחן בצד המזבח בקרן דרומית מערבית וכדמסיק דכתיב לפני ה' וזהו במערב יכול במערב הוא שמניחן ת"ל לפני המזבח וזהו הכבש שהוא פני המזבח ובדרום היה יכול בדרום וכו' הא כיצד מגישן על קרן דרומית מערבית לקיים שניהן ומניחה בדרומה של קרן דהא כתיב והניחו לפני מזבח אלמא דעיקר הנחה בדרומה של קרן:

גמ' **תני אין ענייה אלא מפי אחר ולא עוד וכו**'. כלומר דקשיא ליה דלפי האי ברייתא מפני מה תלו טעם התקנה משום שנמנעו מלהביא תיפוק לי' דענית ואמרת כתיב הלכך קאמר דאין ה"נ וחדא ועוד קתני מפני שנמנעו מלהביא התקינו שיהו מקרין לכל ולא עוד אלא שסמכו לתקנה זו מן הכתוב וענית ואמרת:

מהו להביאן בתמחוין של כסף. דשמא קלתות בדוקא קתני דהטנא כתיב ולא בכלים אחרים:

ר' יונה ור' ירמיה וכו'. עיקרא דהאי מילתא לקמן במגילה פ"ד בהלכה א' היא שנויה והתם היא שייכה והכא אגב דהאי בעיא דר' יונה מייתי לה דאמר התם לעיל על שהיו

נוהגין לתרגם בתורה שאין התרגום מעכב אמר ר' יונה אע"ג דאת אמר אין התרגום מעכב טעה מחזירין אותו ר' יונה ור' ירמיה חד מחזר מנא וחרנא מחזר פטירין עם ירקונין דתימר עם מרורין כלומר אחד היה מחזיר להמתרגם שטעה ותרגם מנא על טנא ואידך היה מחזירו להמתרגם למצות ומרורים פטירין עם ירקונין אלא שצריך לתרגם פטירין עם מרורין ולא ידענו מי מהן היה מדקדק לומר זה ומי מהן לומר לזה:

מן מה דאמר ר' יונה. הכא דנסתפק לו אם יש להביאן בתמחוין של כסף דילמא דוקא בטנא קפיד קרא ולא בכלי אחר:

הוי דהוא מחזר מנא ויאמר סלא. א"כ ש"מ דר' יונה היה מחזירו להמתרגם מנא לטנא דאפשר דהקפידה התורה שלא יביא בכלי אחר אלא דיאמר סלא לתרגום של טנא:

ר' פנחס מחזר פטימין בני תורין. דיאמר תורין ובני תורין להמתרגם תורין ובני יונה פטימין ובני תורין היה מחזירו עד שיאמר תורין ובני תורין. והתרגום שלנו שפנינין ובני יונה ותרגום אחר היה להן בזה:

הלכה ה

מתני' **מעטרין את הבכורים**. מה שמניחין למעלה על הסל כדי ליפותן בפירות נאים ומשובחי' נקרא עיטור בכורים ומה שמוסיפין על המין לאחר שהופרש ממנו לבכורים נקרא תוספת בכורים וקסבר ר"ש בן ננס דעיטור בכורים אף באותן פירות שאינן ממין שבעה שהן הן שחייבין בבכורים אבל אעיטור לא קפדינן:

ר"ע אומר וכו'. דאף העיטור צריך שיהיה משבעת המינין ושהבכורים נוהגין בהן והלכה כרבי עקיבא:

שלש מידות וכו' ועיטור בכורים. אף במין בשאינו מינו ובלבד שיהא העיטור משבעת המינין וכר"ע כגון שמעטר תאנים לבכורי ענבים או איפכא וכיוצא בהן:

תוספת הבכורים נאכלת בטהרה ופטורה מן הדמאי. מפני שהיא כבכורים וע"ה המביא בכורים לא היה הכהן צריך להפריש עליהן דמאי:

ועיטור בכורים חייב בדמאי. מפני שאינו כבכורים ממש ומ"מ נאכלת בטהרה כדין תוספת בכורים שאינה מן הארץ דג"כ אינה בכורים ואעפ"כ נאכלת בטהרה:

אימתי אמרו תוספת הבכורים כבכורים. ואף לענין שפטורה מדמאי דוקא בזמן שהיא באה מן הארץ אבל אם אינה באה מן הארץ אלא מעבר הירדן או מסוריא וכיוצא בה שהבכורים מהן מדבריהם אינה כבכורים לכל מילי ומ"מ נאכלת בטהרה היא:

גמ' **כל עמא מודו שמעטרין את הבכורים מחוצה לארץ**. כצ"ל כדמסיק הטעם לפי שאין בני אדם טועין שמביאין בכורים מחוצה לארץ ולא חיישינן שמא יאמרו שמכיון שמעטרין בהן מביאין ג"כ מהן דהכל יודעין שאין מביאין בכורים מח"ל:

לא מפליגין בעמון ומואב. כלו' כי פליגי באותן שהן מעמון ומואב הוא דמצינן למימר ליה דאיכא בינייהו מהאי פלוגתא דתנאי דפליגי במתני' לענין אם מעטרין חוץ משבעת המינין דלמ"ד דמעטרין אף בחוץ מז' המינין א"כ אין חוששין ג"כ לעטר באלו שמעמון ומואב אבל למ"ד אין מעטרין אלא מז' המינין וטעמא שלא יאמרו אם מעטרין בהן א"כ מביאין ג"כ מהן וה"ה נמי דמעמון ומואב אין מעטרין דילמא אתי למיטעי ולומר הואיל וסמוכין הן לא"י מביאין בכורים מהן:

אמר רבי מנא. דלא היא אלא איפכא הוא דהכל מודים שאין מעטרין באלו שמעמון ומואב דילמא אתי למיטעי ולומר שאף מביאין בכורים מהן ובמה פליגין כלומר ובמה נוכל לומר דתלייא בפלוגתייהו דבמתניתין באותן שהן מח"ל אם מעטרין בהן או לא דלמ"ד מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינין מעטרין את הבכורים מח"ל כצ"ל דכמו דמעטרין אף במין שאין מביאין מהן ה"נ מעטרין אף באותן שהן ממקום שאין מביאין מהם ולמ"ד אין מעטרין אלא ממין שמביאין מהן והן ז' המינין א"כ אף אין מעטרין באותן שהן מח"ל שהרי אין מביאין בכורים מהן:

הלכה ו

מתני' **ולמה אמרו**. לענין מאי אמרו הבכורים כנכסי כהן כדתנן בריש פרק דלעיל:

שאדם קונה מהן עבדים וכו'. דאף במעשר שני אמרו דאלו אין ניקנין ממנו מבכורים שהן כנכסי כהן ניקנין:

וספר תורה. וכן קונה מהם ס"ת ואע"ג דאינו יכול למכרה שאין מוכרין ס"ת אלא לאלו דברים שנשנו בגמרא בהסוגיא:

ר' יהודה אומר אין נותנין אותן אלא לחבר בטובה. דס"ל דבכורים כקדשי הגבול הן וחכמים אומרים דכשאר קדשי מקדש הן הואיל ונכנסין הן לבית ונותנין אותן לאנשי המשמר והן מחלקין ביניהן וכדפליגי ג"כ לעיל בפ"ד דחלה בהלכה ח' והלכה כחכמים:

גמ' **ר' יוסי בשם ר' חייא בר ווא וכו'**. גרסינן דהוא חבירו של ר' יונה ובר פלוגתיה ופליגי בהא דקאמר ר' חייא בר ווא דשאלו את רשב"ג וכו' וכדקאמר לקמן על דעתיה דר' יוסי וכו':

מפני חייו. שיתפרנס מותר למכור:

ולא אגיבון. לא השיב להן כלום על זה ור' יונה קאמר דלא שאלון לזה מרשב"ג כלל והלכך קאמר הש"ס דלר' יונה ניחא דמפני שלא שאלו ממנו לזה לא השיבן אבל לדעת דר' יוסי אם שאלון ליה למה לא השיבן אלא דהעיקר כר' יונה וכן כי אתא ר' חנניה וכו' קאמר בהדיא דכ"ש מפני חייו:

תני. בתוספתא דנדרים:

לתלמוד תורה. שאם לא ילמוד יהא מודר הנאה ממנו אפילו כן מותר למלאות לו וכו' מפני חייו:

ופליגין. ושואל הש"ס אם פליגי וקאמר דלא פליגי אלא כאן באיש כאן באשה שהאשה היא צריכה אף לחפצים להתקשט בהן כדי שיקפצו עליה לישא אותה:

אם היה אדם מסוים. וחשוב עשאו אותו כאשה לחפצים הצריכין לו:

תני המוכר ס"ת של אביו. אפי' של אביו ומפני ששנינו שאע"פ שהניח אביו ס"ת מצוה על האדם שיכתוב לו ס"ת משלו וזה שכתב לו ס"ת לעצמו ורוצה למכור את של אביו מ"מ אינו רואה סימן ברכה לעולם וכל המקיים ספר תורה בתוך ביתו גם לזה שהניח אביו עליו הכתוב אומר הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד:

הדרן עלך כיצד מפרישין וסליקא לה מסכת דבכורים וכולא סדרא דזרעים ברחמיו מרובא וסייעתא דשמיא טובא